

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rationale divinorum officiorum

Durantis, Guilelmus

[Ulm], 18. März 1475

Incipit liber secundus de ministris et ordinibus ecclesiasticis

[urn:nbn:de:bsz:31-323810](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-323810)

ratione significationis ut coniugiu. Quidam tñ non appbant istum modum a rone conferentis. ut confirmatio et ordo. **S**ed querit quare instituta sunt sacramenta. qa sine illis potuisset deus hūano generi vitā eternam et grām donasse. **R**ñdeo ppter tria. **P**rimo ppter humiliacōz. ut dum homo ex dei precepto se rebus insensibilibus. et se inferioribus reuerent subiecit. ex hac obia magis apud deum mereat. **S**ecundo ppter eruditionem. ut per id quod foris in specie visibile cernit ad inuisibilem virtutes. que interius est agnoscendam mens erudiatur. **T**ercio ppter exercitacōz. qz cum hō ocio sus esse non debeat. pponit ei utilis et salubris exercitatio in sacramentis. qua vanaz et noxiāz declinet occupacōz. iux illud. **S**ep aliquid boni operis facito. ut d̄pabolus inueniat te occupatum. Non ergo dñt omitti put in precedenti titulo dictum est.

Incipit liber sc̄dus de ministris et ordinibus ec̄iasticis. et de eoz officijs

In hac secūda parte de ministris et ordinibz ec̄iasticis. eozqz officijs tractare p̄uidim. **P**remittetes qz tres sūt secte famose viz gētiliū hebreoz xpianoz. **P**ri-

ma est erionis. **S**ec̄da veritatis. **T**ercia veritatis et salutis. **I**n prima naufragam. **I**n sc̄da a periculo eripim. **I**n tertia saluam. **P**rima secta d̄ a secando. qz secat. et sepat nos a deo. **S**ecunda et tertia a sectando et tenendo. qm̄ illuminant. saluant et liberant. **X**pianoz p̄sone tam seculares q̄ ec̄iastice ab alijs duabus sectis sumpte sunt. hebreā viz et gentili. **S**ic enim apud nos duo sunt genera p̄sonaz. sc̄z laicale et ec̄iastice. sic et apud gentiles et hebreos. **A**pod gētilis quidem sc̄lares p̄sone erant hec monarcha sc̄z impator romanus patricij. qui et senatores dicebant. ad quoz arbitrium vniuersa ordinabant. reges. duces. comites. p̄sides. p̄fecti. suffecti. tribuī. militum. tributum plebis. pretores. centuriones. decuriones. q̄ trinationes. diuini viri. questores. ediles. et

X

anle ianitores. **I**nter poetas vero erant aduocati carminū. relatores carminū scriptores. comedi. tragedi. et p̄storiographi. vates aut qui a vi mentis dictus est. mō sac̄dotes modo p̄phetam. mō poetam significat. sc̄d m̄ p̄sō. **I**n ritu temploz erant apud gentiles archiflamines. p̄thoflamines. flamines. et sacerdotes. ut iam dicit. **E**rant q̄ apud eos viroz et muliez religiosi conuentus. **A**pod hebreos q̄ eadem erat diuersitas p̄sonaz. **A**lie nāqz erant sc̄lares. alie diuino cultui viz in templo dedicate. **I**n templo erant sumus sacerdos. ut melchisedech minores sacerdotes. leuite natinei. luminū extinctores. exorciste. ianitores. et edicij seu cātores. **S**uper pplim vero regendū erat dux ppli moȳses. et sub eo quos ip̄e constituerat ad oculū ietro soceri sui. **E**rant etiam ciliarche. et a contrache. penthacontrache. et decacontrache. et milenarij. centenarij. quiquagenarij et decani. **C**ilios enim interpretat mille. et archos p̄nceps. inde ciliarcha. et princeps sup mille et centum. inde et a contracha. qui sup centum p̄tatem habebat. **P**enthacontrachē d̄ qui p̄est quinquaginta. penta enim quinqz sonat. **D**ecanus qui decē. **D**eca enim decēz sonat. **A**pod xpianos q̄ similis diuersitas reperit. **E**t nota qz xpiani a x̄po dicti sunt. **X**p̄i vero a crismate. de quo dictū est in pte prima sub t̄i. de consecrationibus. **N**omen xpianoz primo in antiochia inuentum est. **A**ntea enim omnes vocabantur discipuli seu fratres. donec apli in antiochia concilium fecerunt. **E**t dicunt xpiani orthodoxi. et recte gloriantes. et ut credunt viuentes. **N**am orthos grece d̄ recte latine. et doxaglia. **D**icit ergo x̄pus a crismate q̄ vnct̄. **I**p̄e aut vnct̄us est eternalit̄ a deo p̄ confortibus suis. put legit in actu aploz. et hoc nomen est oleum effusum. hinc est qz in veteri test. sacerdotes et reges xp̄i nuncupabatur. qz vncti erant vnct̄ione tempali. **I**uxta illud. **N**olite tangere x̄pos meos. hoc autē nomen xp̄s non est p̄m nomen saluatoris. s̄ est cōmunis nūcupatio potestatis. est enī omune nomen dignitatis. **S**ed hoc nomē **X**pus p̄m est vocabulum p̄sone saluatoris quo ab angelo gabriele in ocep̄cōe vocat̄ est. euangelista testante. **V**ocabis in q̄t nomē eius is̄m. et ab hominibus in circūcisione.

Et nota q̄d ihs dicit̄ hebraice messias. grece xp̄us vel sother. vel sophir latine vn̄ctus vt premissū est. vel saluator. eo q̄d ip̄e saluū faciet ppl̄m suū a peccatis eoz. **P**otestatem enim habet dimittendi peccata sicut ip̄e dicit. vel salutaris. q̄d ip̄e nobis salutem dedit. **S**i enim p̄cepta eius seruauerim̄ vitā eternam possidebim̄. **H**oc aut̄ nomen ihs posiphirius philozoph̄. greca & latina lingua peritus. scribat̄ latine hiesus grece d̄ per. h. quam greci p̄ i. longa sonant. **V**nde et quidam p̄ferunt ḡsus. latini vero p̄ e. longa. **R**ec̄tius ergo videt̄ sic esse pingend̄ hiesus per grecam abbreviacōz. quā hiesus per latinam aspirationem. **S**ed et hoc nom̄ xp̄us cum sit grecū. greca scribit̄ abbreviacōne sic xp̄s. **N**am greci ponunt. x. pro thi p. vero pro t. & c. pro s. **S**i aut̄ scribit̄ p̄ s. latina terminatione finit̄. ergo si longo scemate scribit̄. sic p̄ aspirationē pingat̄ xp̄us. **C**irca nomina aut̄ xp̄i notandū est. **Q**uedam ex ipsis dicunt̄ de xp̄o relative. vt p̄cto: sponsus et mediator. quedam non relative. vt homo. quedam translative. vt agnus. ouis. vitulus. serpens. aries. leo. vermis. quedam & cum sint institutione. relatia sunt & prerogatiua priuilegij appropriata vt xp̄us. **D**ielus aut̄ est p̄prie xp̄m nomen ei. vt p̄missum est. **V**ocat̄ etiam xp̄us. i. alpha & o. i. p̄ncipiū & finis. & hebraice emanuel quod est nobiscum deus interpretatū. **N**obiscum enim est p̄ p̄ntiam maiestatis. p̄ participationem veritatis. p̄ vinculum caritatis. & per adimplecōz veritatis. **V**ocat̄ p̄terea via veritas et vita. via in exemplo vel p̄cepto. veritas in p̄missio. vita in p̄mio. **S**abaoth vero. i. deus exercitū. adonap̄. quod est dñe athanatos. i. immortalis h̄p̄ios id ē dñs. theon. i. dom̄. panthocraton. i. pater disponens vel p̄fectus homo p̄son. i. vn̄ctus essentie nomina sunt dei. non tm̄ p̄sone xp̄i. **V**ocat̄ p̄terea xp̄us s̄m p̄saiam admirabilis consiliarius. deus. fortis p̄ facti seculi. p̄nceps pacis. **A**dmirabilis in incarnacōe. cōsiliarius in integra rez cognitione. deus in rez creatione. fortis in rez dispositione. p̄ futuri seculi. in meritoz retributione p̄nceps pacis d̄. vt q̄ fuit mediator: d̄i et hoīm ul̄ etiā hoīm et angeloz vel q̄ confert illis pacē q̄ exiuperat oēm sensū cuius pacis nō

erit finis. **V**ocat̄ etiam xp̄s ineffabili noīe tetragramaton. i. quatuor l̄rarum. que sunt. ioh. he. vau. heth. q̄ sūt apud nos. i. e. v. he. est ergo nom̄ en ieuhe quod d̄ ineffabile. non q̄ non valeat dari. s̄ q̄ non est deus hoc nomine. nisi in arduis inuocand̄. vel q̄ eius sentētia sufficiens nequeat explicari. **C**uius interpretatio est talis. ioh̄ p̄ncipiū he iste. vau passionis. heth vite. quasi iste est p̄ncipiū vite passionis. **G**enitūz more grecoz ponit̄ p̄ ablatiuo. passionis p̄ passione. i. per passionem. **Q**uomō aut̄ vita n̄ra ab ipsius morte dependeat. non possumus intueri. de hoc dicit̄ in tertia parte sub t̄ide indumentis legalibus. **H**oc aut̄ nomen deus a p̄priet̄ patri. & filio & spiritu sancto p̄ut in simbolo athanasij legit̄. **Q**uamuis etiam q̄nḡ ad alias p̄sonas extendat̄. iuxta illud **D**ñs nō detrahes. **E**t alibi applica illū ad deos. & ap̄los. **N**az̄ & si sunt qui dicant̄ dy. siue in celo siue in terra nobis tm̄ vnus deus p̄r. ex quo omnia & idem si n̄m euangeliū est opertum in his qui p̄eunt est op̄tum in quibus deus huius seculi excecavit mentes infidelium. **C**ursus hiesus dicit̄ nazarenus a quodam vico galilee deus dicit̄ est p̄pter vn̄ctam cum p̄re substantiam. **D**ñs vero d̄ p̄pter h̄uientē creatam. deus et homo d̄. q̄ verbum et caro. **V**erbum d̄. q̄ p̄r per eum omnia condidit. siue illufit. p̄mago d̄ p̄pter parem similitudinē p̄ris. si quidem apud xp̄ianos seculares p̄sone layci dicunt̄. **L**aos enim grece dicit̄ ppl̄s latine **C**lericales sunt. que in ec̄cia deseruiunt. vel ip̄m regunt. a clericos quod est fors. p̄ut iaz dicit̄. **H**e aut̄ subdiuidunt̄ in monachos. i. in singularit̄ degentes. **N**am monos ḡce dicit̄ singularis latine. & alios religiosos. **S**unt aut̄ quatuor genera monachoz. alij sunt cenobite. qui viz in om̄ni monasterij regula & vita obedientie maiorz deseruiūt. alij sunt anachorite. qui viz edificant solitudines. & qūuis in om̄ni vita positi priuate t̄n̄ ot̄emplationi vacant. alij sunt heremite qui viz solitarie in desertis degunt. alij sunt giouagi. i. vagabundi & circumcelliones. **R**eligio vero dicta est. q̄ per eā vni deo religam̄ ad diuinum cultū vinculo h̄uēdi & in clericos seculares. qui in vsurpato nom̄ie sc̄lares dicunt̄. ad differentiā regulariū

qui proprio carent quod non contingit in istis
Nam et secundum Augustinum. Bonus monachus vix bo-
num clericum facit. Sed et ecclesiasticarum per-
sonarum duo sunt genera. Nam aliud est dig-
nitatis aliud ordinis. Dignitatis ut papa.
patriarcha primas. archiepiscopus. siue metropo-
litanus quod idem est. Episcopus archidiaconus
et archipresbiter. et ippositus. Quamuis omnes
qui presunt ippositi generaliter vocentur. In
choro vero persone sunt. Decanus subdecanus
cantor siue precentor. succentor. thesaurarius
siue sacrista. archiacola et huiusmodi. Dig-
nitates autem ut et ordines a lege origine et
exempla traxerunt. in illud. Constitues eos
principes super omnem terram. quoniam quidam
dicunt dignitates a gentilitate sumptisse ini-
tium. Ordinis autem persone sunt. sacerdos.
diaconus. et ceteri. quos inferius persequemur.
Qualiter a veteri ritu tam gentilium quam
hebreorum. ad cultum presertim ecclesie translatio
personarum facta sit. et qualiter ab illis persone dig-
nitatum in ecclesia originem habuerunt bre-
uiter videamus. et quidam dominus ipse. qui pater
vel custos patris est. vicem gerit summi ponti-
ficis. Romanus imperator monarche similitu-
dinem gerit. Senatoria et patriciorum digni-
tas manet in ecclesia in quatuor patriarchis. et in
ecclesia romana in cardinalibus. Primates qui
tribus archiepiscopis posse habent. regem exprimi-
unt qui tribus ducibus preest. Metropolitanus
siue archiepiscopus ducibus comparatur. qui pluri-
bus comitibus presunt. sicut illi pluribus
episcopis. Pelagius tamen ipse. dicit quod vna puincia
habet regem et metropolitanum. episcopi comitum
similitudinem gerunt. Ceteri quoque presbiteri sub-
lata est presidium et prefectorum. ippositi vero
et tribunos militum imitantur. archipresbiteri.
tribunos plebis. cancellarij. pretores. archi-
diaconi. centuriones. decani decuriones pre-
sbyteri curati. aduocatos. Personae quoque ordi-
num ab illis originem habuerunt. Nam pre-
sbyteri vices gerunt edilium. diaconi quatuor-
tionum. subdiaconi duorum viros. exorciste
questores imitantur. ostiarij aule ianitores. le-
ctores carminum relatores. acoliti carminum.
scriptores. Sane episcopalis ordo secundum presbiterum. qua-
tripertitus est vix in patriarchis. archiepiscopis.
metropolitanis atque episcopis. Apostolica autem
sedes. sicut ait anacletus ipse. caput. et cardo
est aliarum. quoniam sicut ostium cardine regit. sic

illius autoritate omnes ecclesie reguntur. et in
dicti sunt cardinales per quos tota ecclesia sic
ostium per cardinem gubernatur. Illius autem pre-
latus ipse. per patris vocatur et vniuersalis. quia
vniuersae ecclesie principatur et aplicatur. quod principis
apostolorum vice fungitur. et summus pontifex. quia
caput est omnium pontificum a quo illi tanquam capi-
te membra descendunt. et de cuius plenitu-
dine omnes accipiunt quos ipse vocat in pre-
sentem sollicitudinis. non in plenitudine presbiteratus
Dic est melchisedech cuius sacerdotium non
est ceteris comparatum. Patriarcha vero in
lingua summi patris interpretatur. quod primum. et
aplicum retinet locum. Et ideo quod summo ho-
nore fungitur tali nomine censetur. sic romanus
constantinopolitanus. anthiochenus. alex-
andrinus hierosolimitanus. Dicitur etiam patri-
archa quod primum arche. ecclesie vel patris princeps.
Archos enim grece princeps interpretatur latine
Dic est moyses qui aaron in pontificis oleo
consecrauit. Archiepiscopus greco vocabulo dicitur
eo quod sit summus seu princeps episcoporum. Tenet
enim vicem aplicam. et presidet tam metro-
politani quam ceteris episcopis. Metropolitanus seu
metropolitae a mensura ciuitatum vocantur.
Singulis enim puincijs preminent. quorum
autoritati et doctrine ceteri sacerdotes subiec-
ti sunt. sine quibus nihil reliquis episcopis age-
licet. Sollicitudo enim totius puincie ipsius
omissa est. vnde pelagius ipse ait. Scitote
certam esse puinciam que habet. et autem. et
ciuitates. et vnum regem. et totidem mino-
res potestates sub se. et vnum metropolitanum
aliosque suffraganeos. et vel. et episcopos iudices
ad quorum iudicium omnes cause episcoporum et reliquorum
sacerdotum ac ciuitatum referantur. Omnes
autem superius designati ordines episcoporum et superio-
rum. vno eodemque vocabulo episcopi nominantur.
si priuato nomine quodam vtuntur propter distri-
ctionem presbiteratum quam singulariter acceperunt.
Episcopatus vocabulum vnde dictum sit. sub-
ter. de episcopo dicitur. Porro secundum anacletum ipse
primates et patriarche diuersorum nominum. si eius-
dem forme atque officij sint. Et ideo quidam
primates usurpant sibi nomen patriarche vt
aquilegen. et gunden. Primacia autem dicta est
a primicijs ouerthionis ad fidem. In con-
cilio quoque affricano statutum est. ne prime sedis
episcopus. princeps sacerdotum. aut summus sac-
dos. aut aliquid huiusmodi. si tamen prime sedis

epus appellat Pelagius etiam ipse st atuit ut
nulli patriarcharum vniuersalitaris vocabulo
vngi vta. nec aliquis in suis epistol vniu
salem nominet illum. q. si vnus patriarcha vni
uersalis dicitur. patriarcharum nomen ceteris dero
gatur et subtrahit. Ad hoc sumorum pontifi
cum. presulum atq. reliquorum sacerdotum insti
tutio in veteri testa. sumptit exordiū. et in
nouo est plenius consummata. summi namq.
atq. minores sacerdotes a deo p. moysen in
stituti sunt. vt perpetuus esset cultus taberna
culi p. successiones eorum a filiis israhel. exo.
xxvij. David aut. ministeria domus dei am
plians. ianitores instituit et cantores. salo
mon exorcistas inuenit. sicut sub ri. de sacer
dote dicit. Nec omnia etiam in nouo testa.
imitata est. vt iam dictum est. Habet enim
ianitores quos ostiarios appellamus. p. can
toribus vero lectores simul et cantores in
stituit exorcistas etiam nomine et officio an
tiquo manente recepit p. filiis aaron omnes
infra summum pontifices sacerdotes admini
strantes consecrati sunt. inter quos quidam
discretio est exorta. vt alij appellant simpli
citer sacerdotes. alij archiepiscopi. alij epi. alij
archiepiscopi seu metropolitani. alij primates. alij
patriarche. alij summi pontifices vt premissum
est. que discretio a gentilibus maxime intro
ducta est. qui suos flamines. alios simplici
ter flamines. alios archiflamines. alios pro
thoflamines. et primates appellabant. hi in
capite pilleum habebant. in quo erat breuis
virga qua a carnibus sacrificiorum aues arce
bant. Pilleum aut. ipsum desuper aliqd. lane
habebat. qd. cum p. estum ferre non possent
filum tamen in capite ferre ceperunt. vnde a filo
quo utebantur flamines. dicti sunt qui flami
nes. vtz festiuis diebus filo deposito p. sa
cerdotum eminentia pilleum imponebant. ma
iorum q. et minorum sacerdotum discretio in nouo
test. ab ipso xpo sumptit exordiū. qui aplos
p. maioribus. discipulos p. minoribus sacer
dotibus instituit. Petrus vero in summum sac
dotem elegit. A postoli etiam eandem forma
secuti in singulis ciuitatibus episcopos et presbiteros
ordinauerunt. put sub ri. de sacerdote dicit.
Leuitas vero ab aplos legitur ordinatos.
vnde ciprianus ait. Meminisse dicitur dyaconi
quoniam episcopos et presbiteros dominus elegit. Dyaconus
aut. post ascensum domini in celum apostoli sibi

constituerunt subdyaconos et acolitos tpe
precedente etiam sibi constituit. Et sicut cano
clementis ipse testatur. beatus petrus episcopos pri
mates vel patriarchas in illis ciuitatibus poni
precepit. in quibus olim apud enuchos. siue
gentiles erant flamines eorum. atq. p. me legis
doctores. in quibus vero olim apud eos erant
eorum archiflamines. quos minores reputa
bant. q. dictos primates. et eorum archiepiscopos
institui precepit. et in singulis reliquis ciui
tatibus singulos episcopos. Anacletus q. ipse. in
stituit presbiteros p. castella et villas poni et
ordinari. Ceterum in leuit. leg. Voce supna
ad moysen dictum esse. loquere ad aaron. ho
de semine tuo. p. familias qui habuit macu
lam. non offerat panes deo suo nec accedat
ad ministerium eius. si cecus fuit. si claudus. vel
paruo. vel grandi. vel torto naso. si fracto
pede. si mancus. si gilbus. si lippus. si albu
ginem habens in oculo. si iugem scabiem.
si impetiginem in corpe. si ponderosus. si
languidus. q. indignum est dare deo. qd. de
dignat homo in quo instruimur. quales a cle
ricatu sint repellendi. Dicunt aut. cleri a
cleros grece quod est fors seu hereditas latine
quali sint de sorte domini. vel qui domini fors eorum
sint. iux illud prophete. Dominus pars hereditatis mee
etc. Ex quo patet quod nihil est deum habere dicitur.
solum decimas primitias et oblationes. que
sunt hereditates domini accipiant. Siue qui sint
sorte electi. In veteri namq. testa. et apud
gentiles. clerici et sacerdotes sorte ex libris
eligerentur. et in nouo testa. Mathias sorte
electus est. Primus aut. clericus factus est
petrus. p. gimus ipse. constituit clep. et distri
buit gradus. Circa coronam clericorum tria
attendenda sunt. scz. capitis abrasio. capillo
rum detricatio. et forme circulatio. Ad ca
pitis abrasionem tria sequuntur. scz. mundicie
conseruatio. deformatio et denudatio. Mun
dicie conseruatio. q. ex capillis sordes in ca
pite agregantur. Deformatio. q. capilli ad or
natum sunt. significat ego tonsura mundicia
et non formabilem vitam. q. clerici dicitur ha
bere mundiciam mentis interius. et non for
mabilem vitam. et non exquisitum habitum
exteri. hinc dicitur in ecclesiastica ierarchia
Rasura q. et tonsura capillorum. est depositio
omnium temporalium. Clerici enim vitam et vestitu
contenti omnia communia habere dicitur. Vnde dicitur aplos

Comam non nutriant. h̄ caput desup̄ i mo-
 dum spere radant. Denudatio aut̄ ip̄a sup̄i-
 oris ptis capitis nullum debere esse mediū
 inter nos et deum demonstrat. vt reuelata
 facie gloriam dñi libere contemlem̄. Rur-
 sus radimus caput relictis inferius in mod̄
 corone capillis. q̄ caput mentē signat. Ca-
 pilli vero seculares cogitatioes. sicut ergo
 caput mundat sup̄ius a capillis. ita mens
 n̄ra dum sup̄iora et celestia cogitat. seculari-
 bus cogitationibus mundari debet. sed ps
 inferius capillos habet. q̄ non est phibitū
 aliqñ de secularibus cogitare. sine quibus
 vita p̄ns duci nō p̄t. **C**irca d̄tūcacōz capil-
 lozum notand̄ est. q̄ illa significat q̄ clerici
 omnes sup̄fluas cogitatioes dñt a mente
 abscindere. abtonso igit̄ capite. et pat̄ribz
 auribus incedere dñt. ne capilli crescēdo au-
 res operiant. et oculos impediānt. qm̄ p̄ui-
 dendum est. ne seculares cogitacōes auris
 et mentis oculos impediendo nos ad secula-
 ria trahant. **V**nde capillos sup̄ aures ton-
 deamz. vt qñqz sensus capitis expeditas ad
 dei h̄uitium habeamz. **B**ene igit̄ ad ezech̄.
 di. xliij. c. **S**acerdotes caput suū radant.
 neqz comam nutriant. h̄ tondentes attonde-
 ant capita sua. siquidem vt ait greḡ. in pa-
 storali libro. ij. c. xvij. **C**apilli in capite exte-
 riores sunt cogitationes in mente. q̄ dum
 cerebr̄is insensibilit̄ oriunt̄ curas vite p̄n-
 tis exp̄munt̄ que q̄ ex negligent̄ sensu im-
 portune aliqñ p̄deunt. quasi nobis nō sen-
 tientibz procedunt. q̄ ergo sacerdotes qui
 sunt sacri fidelium duces sollicitudines ex-
 teriores h̄re nō dñt. nec eis vehement̄ in-
 cumbere dñt. recte caput radere. et comam
 prohibent̄ nutrire. vt cogitatione cordis
 de vita subditoz. nec a se fundit̄ amputēt
 nec rursus ad crescendum nimis relaxent. et
 bene subdit̄ tondentes atrondeant capita
 sua. vt viz cure temporalis sollicitudines. et
 q̄ntum n̄c̄e est prouideant. et tñ rescindant̄
 citius. ne immoderatus excrescant. **T**um
 ergo p̄ administrantem exteriōz p̄uidentiā
 corpus vite protegit̄. et rursus p̄ modera-
 tam cordis inencōz non impedit̄. capilli in
 capite sacerdotis rebuant̄. vt cutē coopiant
 et rescant̄ ne oculos claudant. **C**irca for-
 me circulationem seu coronaz sciend̄ est. q̄
 fit p̄pter multa. **P**rimo in signū q̄ x̄ps rex

2

n̄r seipm̄ in ara crucis oblaturus. spineam
 coronam portauit. **V**nde et nos qui p̄ ean-
 dem passionem saluari desideramus. dñice
 passionis signū. et formam spinee corone. q̄
 ip̄e vt spinas peccatoz n̄roz auferret in
 passione portauit in capite. in verticibus
 n̄ris portamus. vt sicut ille p̄ nobis. sic et
 nos p̄ illo irrisiones et obprobria paratos
 esse libent̄ sufferere monstremus. **S**ecundo
 circulus capilloz virtutem equalitatis vñ
 di. z rationi et scientiē designat. tunc enim
 tempales res bene cogitant̄. si conueniant
 rationi. **T**ercio circularis figura fit. quia
 hec figura non habet p̄ncipiū neqz finem
 p̄ quod dat̄ intelligi. q̄ clerici sunt ministri
 dei. qui non h̄t p̄ncipiū. neqz finē habebit̄.
Quarto hec figura nullum h̄z angulū.
 p̄ quod significat q̄ clerici non dñt h̄re sor-
 dem in vita. qm̄ vbi angulus ibi sordet. v̄
 dicit bern̄. Et q̄ dñt h̄re veritatē in doctrina
 qm̄ veritas angulos non amat. vt di. hie.
Quinto q̄ hec figura oīm figurarum est
 pulcherrima. **V**nde in hac deus celestes crea-
 turas fecit. p̄ quod significat. q̄ clerici dñt
 h̄re pulchritudinem interiō in mente. et exte-
 rius in ouerlacione. **S**exto. q̄ hec figura
 est oīm simplicissima. nam s̄m auḡ. **N**ulla
 figura ex vna linea tm̄ consistit. nisi sola cir-
 cularis que vnica linea claudit̄. p̄ quod sig-
 nificat q̄ clerici dñt h̄re simplicitatē colum-
 binam. iux̄ illud. **E**t simplices s̄c̄ columbe.
Septimo corona clericos esse specialiter
 regnum dei demonstrat. ipsi namqz s̄m h̄er̄
 sunt reges et sacerdotes. et regales sacerdo-
 tes. et sunt reges. et alios in virtutibus
 regentes. et ita in deo regnū h̄nt. **S**ane ra-
 sura capitis clericoz fit. sicut ait beda in hi-
 storia angeloz in memoria eius. q̄ cum b̄s
 Petrus in anthiochia predicaret abarserūt
 lūmitatem capitis eius in otumeliā nom̄is
 xp̄iani et dñice passionis. quod q̄dem hodie
 toti clero tradit̄ in honorem. **F**uerunt tñ
 qui dicerent q̄ tonsure cāstice vsus a na-
 zareis. qui omnia veteris legis custodiunt
 exortus est. **V**i enim prius crine suato de-
 nuo post magne vite otinentiam caput ra-
 debant. et capillos in ignem sacrificiū mit-
 rebant. vt p̄fectionem deuotionis sue dño
 consecrarent. quoz exemplo ab apl̄is intro-
 ductum est. vt et nazarei ac sancti dei crine

pretonso innouent. quibus olim christiani a iudeis quasi in obprobrium nazarei vocarentur. pro eo quod saluator noster a vico quodam galilee nazarenus appellatus est. Potest etiam dici quod usus tonsure a lege occasione traxit. Sacerdos namque legis tyram. pileum ex bisso in modum medie sperere in capite. rex vero coronam gestabat. pars vero capituli rasi tyram circulus crinium designat coronam. ad notandum quod instituit eos deus genus electum et regale sacerdotium. **R**ursus lex coronam quod tunc digitorum super mensam. et desuper aureolam fieri iubebat. **C**eterum ad ezechiel. dominus dicit. **S**ume gladium acutum. et educ pro caput tuum et barbam. longitudo namque capillorum. multitudinem significat peccatorum. **D**ic igitur dici barbas sibi radere informant. **R**asio namque pilorum barbe. qui ex superfluis stomachi pueri nire dicuntur humoribus. designat quod vitia et peccata que in nobis superflua sunt resecare debemus. **R**adimus etiam barbas. ut pro innocentiam et humilitatem puri videamus. et angelis. qui semper in iuuenili etate florent coequant. **I**n ieiunijs tamen quibus capillos crescere permittimus quod cogitationes que sunt deum non sunt. ut est etiam edificare agnum colere et similia. que tempe abstinentie fieri solent prohiberi non debent. **C**oncilium cartagineum. statuit. ut clerici neque comam nutriant neque barbam. **O**rdinantur autem clerici. ut deo huiusmodi nec decetero huiusmodi mundo. nec glorie mundi. **D**ebent ergo offerre corpe suo hostiam viuentem sanctam deo placentem. **V**nde apostolus ad romanos. **C**onfundantur omnes qui gloriantur in stulticia. et in gloria mundi. que non est vera gloria. sed ymago glorie. **Q**uare autem ordinandis manus imponat dicitur in tractatu de dyacono. **O**rdinantur in quatuor temporibus. ideo quod sacerdotes et alij clerici locum in ecclesia obtinent quod leuite in populo israhel obtinerunt. quos sicut in libro numero legitur. **D**ominus pro primogenitis recepit. et eos in egipto dum primogenita egiptiorum interficerent custodiuit. primogenita vero que quedam primitie sunt. **V**nde quasi primitias domino offerimus. cum aliquos ad sacros ordines conferamus. **C**onueniens igitur est. ut in primitiis temporibus. scilicet in quatuor temporibus primitias hominum offeramus. **R**ursus ideo in iiii temporibus. et ut quatuor virtutibus exponuntur. et sub quatuor etiam

gelij huius christo et ecclesie monentur innuere. ut virtutibus floreat. in estate ut fructus afferant. **I**n autumno. ut fructus bonorum operum metant. **I**n hyeme. ut collectos conseruent. in horreo et eis fruamur in domino. **E**t vide in seipso parte sub sabbato post dominicam xvij. **U**deo autem potius in sabbatis iiii temporibus quod in quartis vel sextis ferijs sunt ordinationes. quod illa dies spiritui sancto consecrata est. cuius dona in ordinibus recipiunt. **P**receptum enim est priori populo sabbatum celebrare. ad hoc ut esset figura sanctificationis spiritui sancto. **V**nde exo. xvi. **R**equies sabbati sanctificata est domino. **E**t ite custodite sabbatum meum. sanctum enim est mihi. quod erit signum inter me et vos in generationibus vestris exo. xxxi. et xxxv. c. **P**reterea nunquam legimus in gentibus sanctificationem fieri per omnes dies sed de sabbato solum dictum est. **S**anctificauit deus diem sabbati. **F**iunt etiam in sabbato in signum quod ordinandi debent habere sabbatum peccatoris. ut tandem transeant ad sabbatum eternitatis. **O**rdinatio autem que fit in sabbato. sequentis diei est. figurat enim sacerdotes ordinatos esse ministros diuini operum dominorum sacramentorum. **I**deoque fit hora nona. quod iam illud tempus ad dominicum diem scilicet resurrectionis intelligunt pertinere. **O**rdinandi enim ad christi similitudinem sabbato resurrexissent intelligunt. **C**ongrue igitur in hac die scilicet dominica celebrantur ministeria sacerdotalium benedictionum in qua sunt collata crismata gratiarum. in ea enim dominus resurrexit. in ea apostolis insufflauit. **A**ccipite spiritum sanctum quorum remisistis peccata remittuntur eis. **I**n hac promissa spiritus sanctus aduenit. recte ad eam benedictiones sacerdotales dirigimus. ut cum apostolis hilariter cantare possimus. **V**eni sancte spiritus reple tuorum corda fidelium. scilicet ordinatorum. **F**iunt etiam ordinationes in sabbato mediane ebdomode xl. qua cantant scientes. et etiam in sabbato sancto. **V**erum usque ad tempora simplicium imperatorum pontifices dicuntur semper in decembri. ordines celebrasse. ut dicitur in seipso parte sub sabbato post. xvij. dominicam. unde et tunc officia plena inueniunt. quod in alijs non contingit. **I**n sabbato vero ante penthecosten ordines sacri non conferunt. quod in sequenti tunc septimana recepta spiritui sancti gratia celebrant. **S**olus autem romanus pontifex per

subdiaconos facere in diebus dominicis. Alij
prelati pnt in diebus dominicis solum minores
ordines conferre. & virgines consecrare. si
aut urgente necessitate in die dominica ordinatio
fiat. q̄ forte p̄fici non potuit in sabbato. d̄z
hoc fieri ieiunio continuato. tam ab ordinan
do q̄ ab ordinatore. q̄ tunc p̄p̄tinuacōz
ieiunij fingit vna dies. Ceteri in quibusdam
locis habentes festa suaz eccl̄iaz in sabbatis
quatuor temporū transferre dicunt. ieiuniū
in precedentē septimanā. ob honores suaz
festiuitatum. h̄ dicimus. nec hoc eis licere.
nec tunc posse ordines celebrari. Melius i
esset festiuitates ipsas transferri. De hoc di
cetur in seq̄ parte sub q̄rta feria tercię ebdo
mode aduentus. Qua die & hora fiat ep̄oz
consecratio. sub ti. de ep̄o dicit. Illud etiaz
considerandū est. q̄ sacerdotes d̄p̄aconi tm̄
nominant ab ap̄lo in epla. eo q̄ ipsi p̄cipue
in misterio altaris n̄arij sunt. Ceteri vero
ordines postea adiecti sunt p̄ utilitate mi
nisterij q̄ p̄pter multitudinem credentium
rite per illos non poterat adimpleri. Vnde
et h̄m ambrosium. Illoz ordinatio precipue
circa altaria celebrat. & p̄ eis ep̄us ante al
tare p̄sternit. Alij vero nequa q̄ ad altare
ordinant. eo q̄ nec ad altaris ministeria sta
tuunt. h̄ alia officia implent siue cantando
siue legēdo. siue alia h̄uitia faciendo om̄es
tm̄ querunt faciem prelati. & p̄ntiam d̄ni. vt
valeant in primogenitis hereditare adin
star Jacob qui sibi fratris primogenita v̄
dicauit. Et attende. q̄ in quibusdam eccl̄ijs
immediate post collationem cuiuslibet ord̄is
cantat r̄nsorium vel tractus & bene. ad de
notandum q̄ ordinati ad sollicitudinem &
labore q̄ p̄ illa designant vocant. **Quia**
vero de virginū consecratione mentio facta
est. Videndū est primo quibus diebus b̄ndi
cant. S̄do quid significant. que in eaz bene
dictione agunt. b̄ndicunt aut in dominicis die
bus. & in diebus epiphaniay & in albis pa
scalibus. & in festis ap̄loz. vt sp̄s̄sc̄us sup̄
eas simplices vt columbas descendē videat
tur. Et vt p̄ ap̄los qui morem virginittatis
eccl̄ie prius tradiderunt q̄ p̄ paranimphos
sponse d̄no consecrent. **Sequit̄** videre q̄d
significant. que in eaz b̄ndictione agunt. &
licet omnis an̄ia deo desponsat p̄ fidem. Vñ
osee. ij. Sponsabo te mihi in fide. virgines

tm̄ specialius x̄po desponsari dicunt. q̄ earū
caro carni x̄pi familiarius se conformat. p̄
eo q̄ illa sicut nec caro x̄pi corruptionē non
sensit. Et inde est q̄ virgines sequunt̄ agnū
quorūq̄ ierit. apoc. xiiij. **Hanc** virgines
b̄ndicende sub papilionē cū aliquo alio lo
co stant incluse que archip̄resbitero vel alio
ante euangeliū alta voce cantante. pru
dentes virgines s̄. Cum cereis ardentibz
in manibus nudis capitibus exeunt obuiā
ep̄o & eccl̄iam ingrediunt̄. Siquidez cereos
accensos ferunt in manibus. iux̄ illud luc.
xi. Sint lumbi v̄ri p̄. & lucerne ar. in ma
nibz. vt oñdant se imitari prudentes virgi
nes que ornauerunt lampades suas & exie
runt obuiāz sponso. Sponsus namq̄ eaz x̄ps
est que pontifex eius vicarius rep̄ntat. Luc
nas quidem ardentē in manibus tenere. ē
per bona opa exemplū p̄ximis monstrare.
iux̄ illud luc. xv. Luceat lux v̄ra coram hoī
bus vt videat̄ opa v̄ra bona s̄. Egressus
vero eaz de papilione & ingressus in eccl̄iaz
designat q̄ p̄ suscipiendā b̄ndictionē & x̄po
desponsationē. de ergastulo & erumnis. ac
tenebris p̄ntis mundi fallacijs ad celestis
regni libertatem gaudium. ac claritatem
ad lupni regis talamū transducunt. Vñ in
cant. Veni electa mea & ponam in te tronū
meum. Nudis capitibus obuiam veniunt
& pontifex cantando dicit illis. venite. Et
ipse similē cantando r̄ndent. & nūc sequim̄
ad rep̄ntandum q̄ in canticis legit. Surge
amica mea sponsa mea oñde mihi faciē tuā
& sonat vox tua in auribus meis. Rursus
denudatio capitiū depositōz & abrenūciatōz
mundanorū congrue designat. nudato etiā
capite eccl̄iam ingrediunt̄. ad notandum q̄
velut formosa sponso placite in ipsi s̄p̄si
tabernaculum introducunt. iux̄ illud can.
Nigra sum h̄ formosa. Et introduxit me rex
in tabernaculum suū. **Ter** aut̄ d̄ eis. ve
nite. ad notandū q̄ ad hoc triplicē d̄nt ve
nite. scz p̄ abdicationē p̄rietatis. p̄ votum
castitatis. & p̄ sponsionem obie. d̄nt quidez
venite. **Primo** p̄ abdicationē p̄rietatis de
conuersatione mundana. de h̄uitute egipti
aca. de carcē. de laqueis. & de rebus. vñ
ps̄. Cadent in retiaculo eius peccatores. Et
sap. xiiij. b. creature dei facte sunt in temp
tationēz an̄ie hoīm. & in muscipulam pedibz

insipientiū. **S**ecundo dñt venire p̄ votū
castitatis de declaratione carnali. & de im-
munditia. & de loco toxico. de quo liquid
anima sumita p̄niam non recipit monetur
morte eterna. **T**ercio p̄ sponſionē obie de
p̄pria voluntate. sicut de corruptione & cli-
bano accenso & de babilonica fornace. & iō
cum pueris qui erāt in fornace illa dicunt
se nunc sequim̄ in toto corde. & timem̄ te.
& querimus faciem tuam. dan. iij. Parum
ante p̄. **B**ndicite. De quolibet aut̄ iustoz
exēndū est firmo cordis p̄posito solenniori
voto & totius vite p̄seuerantia. & he sunt
quasi tres diere. exo. iij. g. **V**iaz trium diez
ibimus in solitudine. quas tres dietas pre-
misse tres vocationes tripliciter facte desi-
nant. **Q**uia vero post susceptū tam lauda-
bile p̄positum restant insidie & tēptationes
demonū. atq; acerrima s̄ mōm carnem. &
demonēs certamina. & insup regularis ob-
stantie difficultas que mulieris infirmi-
tas. sufficiēt per se sustinē non posset. **D**eo
diuinū auxiliū & sanctorū suffragia p̄ le-
tāniam que subiciūt implorant. **C**onsequē-
ter deponunt vestes veteres. & induūt no-
uas bndictas. ad notandū q̄ in hoc p̄posito
vetus homo exiit. & nouus induit. q̄ sicut
legit̄ ep̄. iij. f. **C**reatus est in iusticia & sc̄i-
tate veritatis. & dñt esse vestes munde. &
candide. ad designandū. q̄ q̄ dei filio despō-
sant̄ dñt decetero se sanctas & mōas absq;
macula perseuerare vel consuare. iux̄ illud
ap̄li. **D**esponsauim̄ vōs vni viro virgi-
nem castam exhibē xp̄o. **D**ec enim candorē
seu mūditiā vestis oñdit. vñ cōiastes. ix. c.
Omni tempe vestimenta tua sint candida.
& hoc sumptū est a beata cecilia que exteri⁹
veste fulgebat. intus castitate nitebat & ab
angelis. qui in xp̄i resurrectione visi sunt.
in vestibus albis. vel si sit niger habitus.
significat carnis mortificationē. q̄ enī xp̄us
sponsus suus mortu⁹ est p̄ ipsis. dñt & ip̄e
omori pro illo. vnde gal. v. **Q**ui xp̄i sunt
carnem suam crucifixerunt cum vicis & cō-
cupiscencijs & rō. vi. **S**i complantati facti
sumus similitudinez mortis xp̄i simul & re-
surrectionis erimus. **R**ursus nigredo habi-
tus est otemptus virilis amplexus. **S**ub-
sequēnt̄ indute vestibus benedictis versus
ep̄m veniant. q̄ ip̄o actū dicant. **R**egnum

mundi & oēm ornatum seculi otemptimus
p̄pter amorē dñi n̄ri ihu xp̄i c̄c. **V**ela q̄ sup
scapulas & pedo: a dependentia ex institu-
tione sortheris ip̄e. cum signo crucis eaz ca-
pitibus imponunt. **P**rimo ad significandū
q̄ p̄ xp̄o dñt mōm humiliter corde & opere
oēnere & sensus velare ac mēoria passiois
xp̄i munire. ne ad mundana lasciuendo exe-
ant. vel illa ad illaz sensus intrent. iux̄ illō
gal. v. **M**ihi mundus crucifixus est. & ego
mundo. **S**ecundo velant̄. q̄ non sunt p̄ma-
go dei. **T**ercio vt oñdāt subiecte. **Q**uarto
sc̄z vt illicite cunctis vitis appareāt. **Q**nto
ne species eaz occasio inspectoribus sit pec-
candi. q̄ xp̄s ait. **O**ne delectasti me in facta
tua. & creature dei facte sunt in tentatiōez
vt premissum est. **V**elum ergo est signum
pudoris & futuri honoris. **D**einde q̄a xp̄o.
desponsant̄ qui est alpha & o. i. p̄ncipium &
finis. **I**deo datur eis anulus qui rotund⁹
est p̄ncipio & fine carens. & ponit̄ in q̄tro
digito. ex quo vena quedam sanguinis ad
cor p̄tendit. vt sciat se sponsum suum xp̄m
toto corde debere diligē. & ei inseparabiliter
adherē. **P**ostremo vō corone capitib⁹ eaz
imponunt. iuxta illud in cañ. **V**eni sponsa
xp̄i accipe coronam c̄c. **E**t ad notandum q̄
q̄ virgo p̄ consecrationē sumo regi despō-
satur regina efficit̄. & se & alios in virtutib⁹
regens. vnde puer. v. **V**t addat̄ gr̄a capiti
tuo. & torques cello tuo. in qua coronacōe
pontifex c̄tat illud canticum leticie. **V**eni
electa mea c̄c. tanq̄ celestis sponſi panim-
phus. **E**t hinc est q̄ illaz amici & consang-
uinei in hac consecratione letant̄. **L**eo ip̄a.
primus instituit in concilio calcedon̄ quod
ip̄e celebrauit solas virgines debere velari.
Quia vero in premissis de velo. mērio
facta est. **I**deo notandū est q̄ velum aliud
est ouersionis. aliud consecracōis. aliud p̄-
fessionis. aliud ordinatōis. aliud prelacōis.
Velum ouersionis. aliqua de seculari vita
ad religionem trahens assumit. & tunc si p̄-
annum inter velatas steterit vltorius exire
non poterit. **V**elum consecracōis a solis ep̄is
solis virginibus. & solum in festiuis & dñi-
cis diebus datur. vrgente tñ n̄tate. sicut
& baptismus omni die dari posset. non dat̄
etiam nisi in. xpo. anno illud recipientis. n̄
forte dispensatiue. **V**elum aut̄ professionis.

X

suscipit a virgine. qñ continentiam pñetur non tñ ante. xij. annum. qm nec ante illud tempus bñdicìt. Datur velu huiusmodi cū benedictione solenni & cum letania. hoc velum nullus epus dat viduis vel corruptis s; ipamet de altari. vt dicunt quidā assumit

Sane virgo & non vidua. ideo ab epō velat. q; virgo in hac desponsatione tppū gerit ecāie. q; pura & virgo vni nupsit viro. v. xpō. Et in signū huius rei velat ab epō q; a xpō recipit in coniugium. In cuius psona dictum est anulo suo subaravit me dñs. s; vidua non gerit in tali factu tppum ecāie sic virgo. cum non sit integra mente & corpe sicut illa. Vnde non sic coniungit xpō. vt re pñtet ecāie coniugionē quare non velat. Preterea sacerdos. phibet secundis nupcijs interesse & sup scōo nubentes benedictionē infundere. put dictū est in pma parte sub rī. de sacramentis. s; hec vidua qñ scōo nubit primo hoī postea in pessione xpō. Ideoq; ei quasi celebranti scōas nuptias non porrigitur velum cōsecracōis. nec etiā pfectiōis s; ipa illud suscipit de altari. Riunt tñ quidam. q; licet non ab epō. pñ tñ a sacerdote velo pfectiōis vel ouersionis velati. a quo seu a cuius ministro habitum seu vestē religiosam assumit. In libro tñ pontificali s; ordinem romanorū habet bñdiciō vidue cōtinentiā pñtentiā & veli eius. Nam & dñs sareptanam viduam. p heliam ppham consolatus est. Et vidimus in vrbe epm hostiē sem inter virgines benedicē. duas viduas moniales. Velum ordinacōis olim dpaconisse in. xl. anno dabat. vt posset legē euangeliū in nocturnis. in concilio laudicē. statutū est. vt mulieribus. que apud grecos p̄sbi appellat apud nos vero vidue aut seniores vniuire. aut matricurie appellant in ecāia tanq; ordinatas constitui non debē

Velum prelacōis olim abbatissis in xl. āno dabat

Illud aut sciendum est q; sacrosctā mī ecāia. gradus & ordines h; distinctos. & romanus pontifex celebrat missay solennia agens. sex habet secum ordines clericorū sc; epōs p̄sbiōs. dpaconos. subdpaconos. accolitos. & cantores ipō numeri sacramento pfectionem huiusmodi officij manifestans Senarius namq; nūs perfectus est. put in prohemio tercię partis dicit. sed & sex ordines

ministroy fuisse in veteri legimus testa. vij pontifices. sacerdotes. leuitas. nathineos. ianitores. & psallentes. quos ex maiori pte distingit arthaxerxes in epla q; esdre scribere direxit dicens. Notum facimus de sacerdotibus vniversis & leuitis. cantoribus & ianitoribus nathineis & ministris domus dei vt eis vctigal tributum. & annona nullatenus imponant. Ordines vero ecāsticos siluester pp. enumerat dicens pontifici p̄sbr p̄sbr. dpaconus dpacono. subdpaconus subdpacono. acolitus acolito. exorcista exorciste lector lectori. ostiarius ostiario. abbas abbati. monachus in omni loco obsequium repñtet

Beatus q; p̄sbi ita dicit gñaliter clerici nuncupant omnes. qui in ecāia xpō debuiunt quorū gradus & noīa h; sunt ostiarius. psalmista. lector. exorcista rī. Mētionem etiam faciens post alia de cantorib; hi omnes gaudent de priuilegio clericali

Verumtñ quidam p̄sbi heretici sacm ordinis condemnantes falso mentiunt. q; ecāia xpī non habebat psonas quas exorcistas ceteros varios lectores vel subdpaconos appellaret s; solam exorcistas demonū que adū sabant paulo. nec ea que xp̄us fecit. vt ap̄s dixit pro tam vilibus significacōibus que infra sequunt fecit & dixit. s; altiora & preciosior que romana nescit ecāia demonstrauit

Hoc aut ordinum. quidam sunt non sacri. & q; dam sacri. non sacri seu minores ordines. sunt hi. cantoratus. psalmistatus. ostiariatus. lectoratus. exorcistatus. acolitatus. Sacri vero seu maiores sunt isti. Subdpaconatus. dpaconatus. p̄sbratatus ep̄alis ordo.

Communit aut asserit septem ordines fore quorū ostiarius est primus. & sacerdos vltimus ppter septiformem spūsancti grām. Cuius munere sua officia psequunt. Si aut velis ad singulos ordines singula dona referre a timore incipiens illum ostiario deputabis & exinde singula singulis referens sapiant p̄sbraturo adaptabis. De sunt vij. muliēs in quibus spūsanctus habet hospitium & vna queq; illarū suū parat diuiniū

Cursus spūaliter ostiarius est quicunq; spūaliter alios in ecāia introducit. qui fidem predicando docet. lector est quilibet mores docendo. exorcista orando. acolitus illuminando subdpaconus hūilitatē monstrando dpaconus

alio
facit
de de
I
aut
missu
noce
tñ. q
in ve
tores
vota
das
a lue
canta
Conce
non e
erit
da v
litat
intra
tatem
alip
vices
p̄sbr
legi
dū
cid
ma
filii
culi
et lu
aud
tare
nū.
vita
mū.
in cā
die. s
vita
Con
dñs.
tū
p̄sbr
tand
ees
cham
zame
cham

alios exhortando. sacerdos seipm hostiam
sanctam deo offerendo. epos sacra mistran
do de quolibet tn seriatim specialit psequam

De cantore.

Nonnulli cecitati ignorantie du
cti cantoratū de minoribus esse
autumnant ordinibus. pro eo qd vt iam p:
missum est in quibsdam canonicis inē mi
nores ordines sic mentio de cantore fallunt
tn. qm nomen est officij et non ordo. q aut
in veteri testa. cantores dicti sunt hodie lec
tores vel psalmiste vocant. **C**antor itaq;
vocat qui vocem modulatur in cantu. cuius
duo sunt in arte musica gna. scz precentor
et succentor. precentor vocem prae mittit in
cantu. succentor canendo subsequens rēdet
Concentor vero dicitur qui consonat. vnde qui
non consonat non concinit. nec concentor
erit. **S**ane dauid pphaz eximius cultum
dei volens solennius ampliare cantores in
stituit. qui coram arca federis dñi musicis
instrumentis et modulatis vocibus decan
tarent inter quos precipui fuerunt heman
asaph et ethan. h oim p̄mus heman. cuius
vicem nunc in ecclia p̄micerius obtinet vel
precentor qui cantoribus est prelatus. **V**n
legit in paralip. **I**sti sunt quos constituit
dauid sup cantores domus dñi stantes iux
ordinem suū in ministerio de filijs cahat he
man cantor filij iohel. et a dextris eius asaph
filius barachie. ad sinistram aut ethan filij
cusi. **P**orro dñe cantores consonis vocibz
et suavi modulacōe concinere. q̄tenas animz
audientiu ad deuotionem dei valeant exci
tare. **V**ertū h̄m greg. **P**lerumq; in sacro mi
nisterio. dum blanda vox querit congrua
vita negligit. et canter deum moribus stu
mulat cum vocibus pplm delectat. **I**deo q;
in ecclia romana altaris ministri caritare nō
dñt. solumq; euangelice lectionis officium
intra missaz solennia exoluunt. et ap̄lus ait
Cantantes et psallentes in cordibus vris
dño. et hiero. **N**on audiant inquit adolescē
tuli audiant. **N**on quibus est officiu in ecclia
psallendi deo. non voce tm. h̄ corde esse can
tandū. nec in tragediaz modum guttū fau
ces medicamine liniende sūt. vt in ecclesia
theatrales moduli et cantica audiant. **C**an
tans igit in corde et in caritate cantant in
choro qm magia deuotioē cordis q̄ iubila

tionē vocis cantandū est. non tenens in ma
nibus cimbala vel aliquid huiusmodi put
in veteri testa. hebat. **C**eterz p̄ter carna
les. non p̄t spūales cantandi vsus in ecclia
institutus est. vt qui verbis non compun
gunt suauitate modulaminis moueant. **V**n
Aug. in li. confessor. u consuetudinem ca
nendi probat ecclia. vt p̄ oblectamēta aurū
infirmior animz ad effectum pietatis assur
gat. antiq; pudie quod cantandū erat cibis
alijs abstinebant. preter q̄ psallentibus le
guminibus causa vocis. **V**nde et cantores
vulgo fabarij dicti sunt. **C**antores aut q̄
sunt dei laudatores rep̄tant predicatores
alios ad laudem excitantes. eorum namq;
simphonia plebem amonet in vnitare cul
tus vni dei perseverare. p̄ cantoris q̄ offi
cium p̄familias intelligit. qui de thesauro
suo noua et vetera profert. **N**ec est p̄tereundū
qd cantores tenēt baculos in choro ad rep̄n
randum illud quod in lege precipiebat. vt
viz edentes agnum baculos in manibz ha
bent. significantes qd qui ad p̄riam festināt
esu celestis agni et baculis. scriptaz senten
tias indigent o demones. p̄ baculos enim
cantorū sententias scriptaz vel doctrinas p̄
dicatoz intelligimus. **V**nde cum legit euā
gelium deponunt. qd p̄ euangelicam predi
cationem legales deposuimus obstantias
De choro dictū est in pte p̄ma sub tractatu
de ecclia. **D**e cantu vero in sinephemij q̄nte
partis dicit

De psalmista.

Psalmistatus q̄nḡ tonsuratus.
vocat sicut constitutio innoē.
iij. euidēt oñdit q̄nḡ etiam cle
ricatus. **V**nde in alia eiusdem innoē. epla
dicit. qd abbas b̄ndictus et sacerdos p̄ in suo
monasterio clericalem dare tonsurā p̄ quaz
ordo clericalis conferē. qui ordo sic collatus
psalmistat vocat. **I**n canone q̄ leonis p̄pe
sic inter cetera continet seriatim et appertep
sequam. qd sancta romana ecclia in gradibz
clericoz ait. **C**lericos ostiarios lectores et.
ac nomie clericoz psalmistas tibi intelligi
indubitātū est. vocat etiam q̄nḡ cantorat.
Vnde in thōlerano cōcilio ita le psalmista
et canter p̄ absq; conscientia epi sola iussi
one presbri officiu suscipe cantandi. dicente
sibi presbro vide et quod ore cantas corde
credas. et qd corde credis opibus com p̄bes

XII

Sane q̄ in plerisq̄ sacris canonibz facta de alijs ordinibus mentione. nichil de hoc ordine tangit ex eo contingit. qm̄ alijs oēs cum solennitate & a solis epis dant. Iste d̄ etiam a sacerdote conferri p̄t. Ideoq̄ hunc non ordinem h̄ officiu fore plimi asseuerat qm̄q̄ in eo ab ep̄o collato quis clericale p̄uilegium assequat. Dicitur est aut̄ psalmista a psalmis dicendis siue ab officio canendi. p̄ ut sub leāore dicit. Ad ip̄m nanq̄ p̄tinet fm̄ p̄s̄. officium canendi dicit̄ b̄ndictiones. & b̄ndicam̄ d̄no. laudes. & alleluia vel x̄ps vincit vel x̄ps regnat &c. sacrificiu. & offeritorium. & n̄loria. & officium misse. & qui q̄d ad canendi petitiā spectat

De ostiariis

Ostiarij fm̄ p̄s̄. dicit̄ sunt eo q̄ ostijs templi p̄sint. Ipsi enim clauēs eccl̄ie tenentes. omnia intus ex ut̄q̄ custodiunt atq̄ inter bonos & malos h̄ntes iudiciū. fideles recipiunt. infideles respuūt & excomunicatos repellunt. **O**stiarij idē sunt q̄ ianitores. qui in veteri testa. ad custodiam templi electi sunt. ne ingrederet̄ in illud inim̄m in om̄i re. & aliquid de omibz rebus. Stabant enim prout le. in palis. in quatuor templi partibus viz. in oriente in occidente. aquilone. & austro. **P**ortas temp̄i singulas ita obstruantes. ut nec in puncto discederent a ministerio. **L**euite enī quibz n̄us ianitorū creditus erat eis cibos pabāt. **S**i autem imitant̄ edituos. qui apud gentes erant. & idem custodiebāt. **S**ane iux̄ decretum tholetani concilij. ostiarius cum ordinat̄ postq̄ ab archidiacono instructus fuerit qualiter in domo dei debeat conuersari. ad suggestionē archidiaconi tradat ei ep̄us clauēs eccl̄ie de altario dicens ei. **S**ic agē. sic uiue quasi redditiu. deo rōnem pro his rebus que his clauibus recludunt. **C**lauium ergo traditio & uerba promissa sunt huius sacramenti substantialia cetera sunt solennitatis. **H**oc officium implemus dū p̄ fidem in eccl̄ia aliquem introducimus vel docemus. **X̄pus** hoc officium impleuit qm̄ dixit. **T**ollite portas p̄ncipes v̄ras & eleuamini porte eternales &c. **E**t qm̄ ementes & uendentes de templo eiecit q̄ in eccl̄ia sp̄ia lit̄ agit. vñ in euangelio dicit **E**go sū ostiū

Lector fm̄ p̄s̄. a legendo psalmista a psalmis canendis uocati sunt. lector enim predicat. & legit siue recitat p̄lis quid sequant̄. **P**salmista d̄ canit. ut excitet ad op̄nationē animos audientiu licet quidaz lectores ita misabiliū p̄nunciet sc̄; alte & p̄ uocem sonoraz. ut quosdam ad lucum lamentacōzq̄ compellant. lectores etiam p̄nuntiatores uocant̄. p̄ eo q̄ p̄cul siue a longe p̄nuntiant. tanta enim & tam clara debet esse eoz uox. ut q̄uis longe positoz aures implent. **A**d lectores q̄ p̄tinet lectiones & legendas in matutinis p̄nuntiare. & ea que p̄p̄e uaticinauerunt. & apli dixerunt. p̄lis predicare. & legere. **A**d hoc enim ordinant̄. ut libros dei distincte & aperte. ad intelligendum legant. sicut in veteri testa. accepimus esdras fecisse. neemie viij. **A**d eius q̄ pertinet officium panem omnes nouos fructus b̄ndicere. **L**ectores aut̄ idem sūt q̄ carminū relatores qui erāt apud gentes. **M**artin̄ ip̄. statuit ut nulli liceat in pulpito p̄allere aut legere. nisi q̄ ab ep̄o fuerint ordinati lectores. **S**ane iux̄ decretum tholetanē. concilij lector cum ordinat̄ faciat de illo uerbum ep̄us ad plebez indicans eiu. fidem. ac uitam atq̄ ingeniu post hoc spectante plebe tradat ei codicē in quo lecturus est dicens. **A**ccepe & esto relator uerbi dei habiturus. si fidelit̄ & utiliter impleueris officium p̄rem cum eis q̄ uerbu dei ministrauerint. **C**odicis ergo traditio & uerba premissa. sunt de substantia huius ordinis. ceteri sunt solennitatis. **H**oc officium implemus dum male uiuētēs in eccl̄ia corrigimus & aliquem bonis moribz instrui mus. **X̄pus** hoc officium impleuit qm̄ in medio senioz librum psalms p̄p̄e appetens legit distincte ad intelligendū dicens. **S**p̄s d̄ni sup me. eo q̄ unxit me &c.

De exorcista.

Exorcista fm̄ p̄s̄. ḡce latine d̄ adiurans siue increpans uocatur. **I**nuocat enī sup cathecuminos seu sup eos qui h̄nt spiritū inim̄m. nomen d̄ni ih̄u adiurans p̄ illud ut egrediat̄ ab eis de quo in seq̄ parte sub sabbato sancto dicit̄. **D**ecet igit̄ ut m̄m habeat spiritū. qui dz imm̄dis spiritibus imperare. **A**d eum itaq̄ pertinet

exorcismos memonē retinere. manus super
energuminos & cathecuminos exorcizādo
imponere. Et s̄m conciliū carthagineū. ip̄is
energuminis in domo dei assistentibus vic
tum q̄tidianum oportuno tempe mīstrare
Refert iosephus regez salomonē modos
exorcismi. i. oīurationis ad inuenisse q̄bus
immōi spūs ab homine oblesso p̄ eleazarum
exorcistam pellebant. ita vt reuerti vltē
non auderent. **H**uic officio mancipati ex
orciste vocati sunt. de quibus in euangelio
le. Si ego in beelzebub eicio demonia. filij
v̄ri exorciste v̄z in quo eiciunt. & imitantē
questores qui erant apud gentiles. **S**ane
iuxta decretū tholetani concilij. exorcista
cum ordinat accipiat de manu ep̄i liby. in
quo scripti sunt exorcismi siue adiuratiōes
dicente sibi ep̄o Accipe & omenda memorie
n̄ habeto p̄tatem imponendi manus super
energuminū siue baptizatū siue cathecumi
num. **L**ibri ergo acceptio & verba p̄missa
sunt de substantia huius ordinis cetera sūt
solennitatis. **E**nergumini sunt qui a demo
nibus oblessi sunt. vel lunatici siue mor
bum caducum patientes. sic dicit ab erge.
quod est labor & mene quod est defectus.
& nops. quod est mens. quia scilicet defec
tum mentis in defectu lune maxie patiunt
Cathecumini dicunt in fidei articulis ante
baptismū instrati. **H**oc officiū implem̄
dum p̄ n̄ras orōnes vitium d̄paboli de ho
mine expellim̄. **X**p̄us hoc officiū exercuit
q̄n de maria magdalena v̄z. demoīa eiecit.

De accolito.

Accoliti grece. latine ceroferarij
vel accensores luminum nuncu
pant. **D**ij ab aaron filij eius ministerij sui
sumpserunt exemplū. iux̄ illud exo. **P**recipe
filijs aaron. vt offerant oleum de arboribz
oliuay purissimū pilogz contusū. vt ardeat
lucerna semp in tabernaculo testimonij. &
collocabunt eam aaron & filij eius. vt vsqz
mane luceat coram d̄no. quod ergo tunc sa
cerdotes agebant hoc. nunc accoliti faciūt
in ministerio lucernay. q̄m ip̄parant lumia
ria in sacrario. multa quippe non solum in
nouo. v̄z etiam in veteri testa. legi mosay
ce sup̄addita legimus & mutata. v̄n dauid
in li. palip. dixisse phibeē non erit officiū
leuitay. vt portant vltra tabernaculum. &

omnia vasa eius administrandō. **A**ccoliti
aut s̄m p̄sid. cereos ferūt accensos. dum le
euangelium. aut offerūt sacrificium. non vt
tenebras acris. s̄ cordis illuminent. cum sol
forte eodem tempe rutilet. & ut p̄ximis opa
lucis oñdant. atqz ad signum leticie demon
strandum. vt sub t̄ppo lumis corp̄alis. illa
lux oñdatur de qua in euangelio le. **E**rat
lux vera que illuminat cēm hoīem venien
tem in hunc mōm. **I**psi etiam ip̄parant pro
eucaristia suggesta vinū & aquam seu vasa
in quibus ponit aqua & vinum. **A**ccoliti
imitantē carminū scriptores qui erāt apud
gentiles seu verius emūctores siue luminū
extinctores. qui lucernas emungebant. &
luminaria otinebant. vt nadab & abin. Sa
ne iux̄ decretum concilij tholetani. accoliti
cum ordinat. ab ep̄o quidem doceat. q̄liter
in officio suo agere debeat. **S**ed ab archi
d̄pacono accipiat ceroferariū. i. candelabz
cum cereo vt sciat se ad accēdenda ec̄cie lui
naria. i. cereos dum euangelium le. manci
pari accipiat & viceolum vacuū ad sugge
rendum. i. ad ministrandū vinū in eucaristia
i. in calicem. in quo est eucaristia sanguis
x̄pi. **P**remissa i. verba vt utensilia sunt hui
modi ordinis substantialia cetera sunt de so
lennitate. **H**oc officiū implem̄ dum ignez
verbi celestis quo fratres ad cognoscendū
deum illuminent & inflāment predicando
ministrant. & dum lucem boni opis alijs
ministrant. **O**ns aut hoc officiū se h̄re
testat cū dicit. **E**go sum lux mōi qui sequit
me non ambulabit in tenebris sed habebit
lumen vite. **De subd̄pacono.**

Remissimus de non sacris & mi
noribus ordinibus. **N**unc de sa
cris & maioribus. qui antono
malice sacri dicunt subiciamus. & p̄mo de
subd̄pacono. **O**rdo enim subd̄paconat̄ sac
hodie s̄m innoc. iij. reputat. **S**iquidem
subd̄paconi nathineoz vices in ec̄cia rep̄n
tant. de quibz in esdra le. q̄ dauid dederat
nathineos ad ministeria leuitay. **V**n grece
p̄pod̄paconos dicunt. q̄ officijs & p̄ceptis
leuitay subiacent eis & ministrant ex quo
ordine fuit ille nathanael quem d̄ns in euā
gelio omendauit dicens. **E**cce verz israhe
lita in quo dolus non est. **N**athinei aut he
breice dicunt latine. i. huilitate d̄no h̄uētes

xviii

vel deo oblatis **S**ubdyacones debent fm
 pfido. oblationes in templo dñi a fidelibus
 luscipe et leuitas supponendas altaribus de
 ferre. calicem et patenā ad altare xpi deferre
 et leuitis tradere eisq; ministrare. viceolū
 q̄ cum vino et aqua manile et manutergū
 tenere ep̄o et presb̄o et leuitis p̄ lauandis
 ante altare manibus aquā prebere. corporalia
 et subtractoria lauare. de quibus recte placuit
 patribus. vt qui misteria sacra strac-
 tant legem otinentie debeant obſuare. sic
 scriptum est in p̄pha. **M**undamī qui fertis
 vasa dñi. tenent aut locum duū vicorū qui
 erant apud gentiles **S**ane iux̄ decretum
 concily tholetani. subdyaconus cū ordinat̄
 q̄ manus impositionem consecratorā non
 accipit patenā de manu ep̄i vacuam. et ca-
 licem vacuū accipiat dicente sibi ep̄o **V**ide
 cuius ministeriū tibi tradit̄. de manu vero
 archidyaconi p̄ eo q̄ in eius adiutorū con-
 ſecrat̄ accipiatorceum. sc̄z cum vino et aq̄.
 manile. bacile et manutergū. **P**remissa i
 verba et utensilia sunt huiusmodi sacramti
 substantialia. cetera sunt de solennitate.
Querit̄ aut̄ quare subdyaconus legit le-
 ctiones ad missam cum non repiat̄ hoc sibi
 competere. vel ex nomie vel ministerio sibi
 concessio **R**ūdeo in p̄mitiua cōtia dyaconus
 non legebat euangeliū. q̄ hoc statutū non
 erat. postq̄ vero illud statutum fuit p̄ceptū
 est etiam. vt subdyaconus qui dyacono s̄b
 est eplam siue lectionem legat **S**ubdya-
 conus aut̄ vtī amictū alba et baltheo sicut et
 ostiarius lector exorcista. et accolitus. et in-
 sup tunica. et sudario. tunicā striatā portat
 vt se iusticia quasi lorica induat. **S**udario
 vt serdes a vasis extergat. de quo in parte
 sequenti sub ti. de tunica et manipulo dicit̄
Hoc officio vtī. qui tante mundicie est
 q̄ ipsius exemplo et osilio ceteri a sordibz
 criminū lauent̄ **X**p̄us hoc officium exer-
 cuit qñ in chana galilee de aqua vinū fecit
 et qñ cena facta. mittens aquaz in peluim.
 pedes discipulorū lauit. **C**anon adriani ip̄e
 videt̄ innuere. q̄ imparor d̄z ordinem sub-
 dyaconatus h̄re vbi d̄ **A**diutoria defensor
 tuus. vt meum ordinem decet semp̄ existaz
 h̄ non est ita. gerit̄ tñ illud officium. qm̄ in
 die ordinationis sue receptus p̄mo in cano-
 nicū a canonicis sancti petri ministrat dño

ip̄e in missa in officio subdyaconat̄ paran-
 do calicem et huiusmodi faciendo. **Q**uidam
 etiam dicunt q̄ sit presb̄. iux̄ illud. **C**uius
 merito quis nos sacerdotes appellat **I**mpa-
 tor etiam pontifex dictus est. put in tracta-
 tu de ep̄o dicit̄ **D**e dyacono.
Dyaconi grece. dicunt̄ hebraice
 leuite. latine vero ministri siue
 assumpti siue offerentes. sc̄m
 ph̄o. **D**yaconorū quidaz ordo in li. nūorū
 a tribu leui. filij iacob sumpsisse le. exordiū
 et inde leuite. et assumpti vocabant̄. qm̄ al-
 sumpti sunt ad auxiliū sacerdotum. vt ele-
 azar et pthamar **D**ñs enī ad moysen locut̄
 est dicens. **A**pplica tribum leui. et fac eum
 stare in conspectu aaron sacerdotis et mini-
 strent ei vt excubent et obſuent. quicq̄ ad
 cultum p̄inet multitudinis coram tabna:
 culo testimonij. vt custodiant vasa taberna-
 culi huiusmodi in ministerio. sicut enī in sac-
 dote consecratio. ita in dyacono ministerij
 dispensatio habet̄ vt iam dicit̄ **A** qñqua
 gesimo aut̄ anno iussi sūt leuite vasa custo-
 dire. et a. xxv. annis et supra iussi sunt in ta-
 bernaculo deseruire tanq̄ etatis ad onera
 portanda robuste qui possent arcam federis
 mensam p̄positionis et vasa tabernaculi de-
 portare quod et in nouo testa. recolit̄ cum
 diaconibz sup̄ sinistr̄ humerū stola imponit̄
 et in diebus ieiuniorū sup̄ eundem humerū
 casula complicat̄. q̄a quicq̄ laboris in hac
 vita sufferimus tanq̄ i sinistra portamus.
 donec a sinistra transeam̄ in dexteram. in
 qua requiem habeamus **H**inc etiam dia-
 coni cardinales mensam lateraneū. altaris
 humeris suis in die cene ad sacrariū depor-
 tant et in sabbato sancto ad altare reportāt
Ipsi q̄ semp̄ sūmum pontificem velut arcā
 federis deportant. **N**on ergo diaconus dal-
 maticam vt subdiaconus tunicellaz in die-
 bus ieiuniorū in officio misse portant. p̄pter
 rōnem in tertia parte sub ti. de diacono. et
 in vi. parte sub ti. de septuagesima scriptā
Sed casulas seu planetas sup̄ humerū com-
 plicatas gestant. non replicatas a dextris.
 et a sinistris. sicut facit sacerdos. h̄ ab inte-
 riori parte sup̄ brachia eleuatas **S**ubdia-
 conus tñ eplam lecturus illaz deponit qua
 lecta eam resumit. **E**t diaconus euangeliū
 lecturus illam exuit. et eam decent̄ p̄licataz

sup sinistra humerum imponit. & sub brachio dextro ligat. ita q̄ ab humero sinistro ad latus dextrum in modum stole descendat. sic q̄ circumcinctus eam tenet donec dicat illa ultima oratio post communionem. tunc enim illam induit sicut prius. **M**issa vero finita. tam diaconus q̄ subdiaconus illas deponit. Sane hec diuina plena sunt misterio. planetas & replicatas his temporibus portant. **P**rimo propter iam superpositam rationem. **S**ecundo eos portant ad ostendendum q̄ ipsi ad tantam perfectionem in illis tenent. ad quantum sacerdotes in alijs diebus. & ad notandum q̄ ex caritate. que per planetam significat ministrant. & non ex timore. sicut in veteri lege fiebat. que erat lex timoris & non amoris sicut noua. **P**restim tempore ieiunij q̄ sine caritate factum meritum non est. **F**erunt autem illas ab anteriori parte eleuatas. ut liberius valeant ministrare & ad ostendendum q̄ ipsi iuxta apostolum ad hebreos que retro sunt obliuiscunt ad interiora feruntur. **P**ortant etiam illas super brachia eleuatas. ad significandum q̄ opere dunt caritatem ostendere quam gerunt in mente. per manus enim & brachia. caritas obgrue delignatur. **N**on autem replicatas a dextris & a sinistris. sicut facit sacerdos. ad insinuandum dissimilitudinem preteritis & officio. suorum. **S**ubdiaconus tamen epistolam lecturus. tanquam officio suo functurus illam deponit. **I**pe namque ex officio suo veterem legem reprobatur. **V**nde et epistola quod de veteri lege sumunt sub qua non ex amore. ut premissum est sed ex timore subiebat. quod ergo illud durauit. quod diu lex durauit. **I**deo ad hoc figurandum donec epistola finiat non tam planetam que amorem designat. **D**yaconus vero euangelium legens eam non deponit. sed iuxta modum stole stare suo officio competentis illam sibi coaptat quia eius officium est doctrinam euangelicam que est lex amoris predicare. & hoc ex amore. quod facit iugum domini suauis. quod iugum ex quo omnia mundana premuntur per stolam super sinistra humerum significat. **C**ingit autem planetam. caritate ab humero sinistro in latus dextrum. ut sit ei suauis iugum domini in prosperis & in aduersis. que per leuam & dexteram designant. tanquam armatus in humeris & aduersa & succinctus in latere & modo suauis & prospera. **R**ursum diaconus duplex gerit officium. scilicet

predicandi populo. **V**nde lecturus euangelium dicit populo. **D**ominus vobiscum. & ministrandi. sacerdoti nempe propter predicandi officium. casulam super humerum portat. quod predicator in presenti vita opera populi portare debet. quod a legali sacerdote tractum est. qui dum sacrificabat summitates balthei super humerum reflexerat. pro eo vero quod sacerdoti ministrat. & quod propter instantes necessitates ire atque redire hinc dextram hinc dunt expediatam & libertam. **V**nde in theotetano oratio ita legitur. **V**num orarium oportet leuitan gestare in sinistro humero propter quod orat. & pro eo quod predicat. **P**reterea subdiaconus & diaconus lecturi deponunt casulas quasi proficientes non esse vestem propter sed ob reuerentiam temporis recipere & modicam. **D**enique circa finem missae diaconus planetam induit. ad notandum q̄ non sufficit opus ex caritate inchoare. nisi & in caritate proficiat. **T**ercio etiam dicitur per quod diaconus casulam induens innuit se esse predicatorem. qui in dilectione ferueat. & vite exemplarie inhiat. **D**um vero se illa precingit. & humero duplicatam imponit opus predicationis orationis & lectionis intromittit. & primo in necessitatibus subuenit quam reflexit in dexteram cum omnia refert ad summum bonum. **E**t sic dum casulam induit mariam. dum precingit reperit in ministerio martham. **Q**uarto dum diaconus ieiuniorum tempore casulam super humerum replicat quasi gladium & hostem vibrat ut dicitur in phemio tercie partis. **I**n reuocato resta. ordo iste ab apostolis sumptus inuitum. qui vii. viros boni testimonij plenius spiritu sancto diaconos elegerunt. ut iam dicitur. **V**nde & sancti presbiteri decreuerunt. ut in matrice ecclesia vii. diaconi circa altare pontifici in celebratione missae assistant. **H**ij in apocalypsa dicuntur vii. angeli tuba canentes. quod illos est altaria ministeria de superna inspiratione foris resonare. **H**ij sunt vii. candelabra aurea. quod christi luce euangelij alijs ostendere dunt. **H**ij dicuntur vii. tonitrua. quod terribili & minari dunt. quod omnis arbor qui non facit fructum bonum. **H**ij precationis more palam admonent adorandum. & genua flectendum. ad eos quidem pertinet assistere sacerdotibus & ministrare in omnibus que aguntur in sacris christi in baptismo. scilicet in cismate in patena. in calice. oblationes. & hostias inferre & disponere in altari. componere etiam.

ornare mensam dñi. altare atq; vestire
 crucem ferre puta in processibus & predi
 care. i. legere euangelium. & ap̄lm. i. epl̄am
 puta subdyacono deficiente. Nam sic l̄cto
 ribus vetus testa. ita dyaconibus nouū p̄
 dicare. i. legere p̄ceptum est. Sicut enī dñs
 donec euangelium predicauit minister fuit.
 iux̄ illud. Non veni ministrari s̄ ministrare.
 ita nulli alij magis ouenit euangeliū legē
 q̄ dyacono. qui minister interpretat̄. vñ cum
 ordinat̄. ideo stolam p̄ quam xp̄i iugum sig
 nificat accipit. q̄ euangelium in quo de ip̄o
 iugo p̄tinet lecturus est. Ad ip̄m q̄ p̄tinet
 officium precum. i. dicere letanias & recita
 tio noīm eoz qui ordinandi vel & baptizā
 di sunt. ip̄e p̄monet aures adhibē ad deū
 cum dicit. Humiliate capita v̄ra deo. vel
 humiliare vos ad b̄ndictionē. Ip̄e hortat̄
 clamare dicendo kirieleison. in rogacō. bus
 ip̄e donat pacem. scz subdyacono vel saltez
 cum dicit. Dñs vobiscum. & annuntiat fe
 stiuitates. **N**ec siquidem & alia plura ad
 eius p̄tinent officij que in canonicis hiero.
 plenius continent̄. Dñt etiam tanqm̄ oculi
 ep̄i cuncta circumlustrare. & ep̄o referte. nō
 dñt baptizare. nec dñi cum corpus dispensa
 re. nisi in n̄tate. scz ep̄o vel p̄sb̄o absen
 tibus. & iubentibus. nec p̄nt calicem bene
 dicere. non dñt etiam inter sacerdotes. vel
 coraz eis. vel supra ip̄os. nisi eoz iussu sedē
 p̄nt tā in ouentu p̄sb̄oz rogati predicare
Dyacones tenent loca q̄ternionū q̄ apud
 gentiles erant. Sane sicut in canone legit̄.
 Dyaconus cū ordinat̄. solus ep̄us qui eū
 benedicit manus sup̄ caput illius imponit.
 q̄ non ad sacerdotiū. s̄ ad ministeriū. i. ad
 dyaconatum consecrat̄. i. ordinat̄. In actibz
 tñ ap̄loz ita legit̄. Nos statuerunt ante cō
 sp̄ctum ap̄loz. & orantes imposuerunt ma
 nus sup̄ eos. In quo oñditur non solū ep̄m
 vey etiam p̄sb̄os tunc astantes debē ma
 num sup̄ dyaconū dum ordinat̄ imponere
 nunquid enim plus p̄t̄ predicari solus ep̄s
 q̄ plures ap̄li. imponentes enim manū nō
 dant sp̄m̄ sanctū. s̄ orant vt sup̄ eos veniat
Cum i. vsus oīm donoz non sit in vno.
 s̄ in pluribus. merito plures manus impo
 nunt. vt vn̄ quisq; dñm deprecet̄. vt p̄tem
 de sp̄m̄ sancto tribuat ordinando. ad instar
 moysi. de cuius sp̄i dñs dedit septu. aginta

viris. Ideo aut fit manus impositio super
 ordinandos. quia p̄ manū opera. p̄ digitos
 sancti sp̄s dona. p̄ caput vero mentē intel
 ligimus. Recte ergo manus imponit̄. quia
 donis sp̄m̄ sancti in mente imbuti ad opera
 xp̄i mittunt̄. De manus impositione sub ti.
 de ep̄o dicei. Sed cum dyacono manus im
 ponat̄. querit̄ quare qñ postea fit p̄sb̄r ei
 manus imponit̄ iteratio. Rñdeo q̄ p̄ con
 secrationem transit de ope ad opus. i. de mi
 nisterio ad dei p̄molacōz. quod sicut n̄ illud
 nisi gr̄a dei adiuti agē nō valem̄. **S**uspē
 sio vero manū fit. dum orō sup̄ caput effū
 ditur ordinandi. **E**t nota qm̄ tunc & sup̄
 cor sumato in frontibus. & cum sal̄ & aqua
 palle altaris vestes sacerdotales & huiusmōdi
 b̄ndicunt̄. Ideo hec manū suspensio fit. q̄
 virtus quedam maribus consecratis inest
 que q̄ suscitāt. dum b̄ndictio cum huius
 manū suspensione sup̄ res effundit̄ b̄ndicē
 das. **V**nde ap̄lus monens discipulū inq̄t.
 Mones te vt resuscites gr̄am dei que est in
 te p̄ impositionem manū meaz. y. ad thi. i. c.
Vt sicut corde p̄ affectum. sic corpe p̄ suspē
 sionem manū deuotio excitet̄. Non enim
 solum in rebus animatis. vey etiam in re
 bus inaniatis virtus consistit. vñ nonnulli
 asserunt. q̄ virtute templi siquis illud ex
 deuotione ingredit̄. venialia in eo delent̄.
Cursus suspensio huius in p̄latione exor
 cismoz potissime fit q̄ sacerdos ip̄o corpis
 actu fugando dyacono virtute consecratio
 nis manū comminet̄. **T**ercio p̄t̄ dici q̄
 dispersatio sacroz soli deo p̄ncipalit̄. minis
 tris vero eccl̄ie ministeriali competit. ip̄si
 enim nihil a se. s̄ p̄ncipaliter a gente hñt q̄
 ergo in sacroz dispensatione vestium. vel
 aque & h̄mōdi b̄ndictione seu consecratione.
 aliqua sp̄ualis sanctificatio offert̄. quam mi
 nistri de suis meritis nō confisi dñt ab ip̄o
 deo corde & opere postulare. Congruū est
 hec p̄ eleuationem seu suspensionē manū
 p̄ quas opera intelligunt̄ exp̄mi. **V**n̄ tren.
 ij. Leuem̄ corda n̄ra cum manibz. **D**ya
 conus dalmatica vtit̄. vt discat occultā rō
 nem sublimiū indagare. **V**n̄ in quibzdam
 eccl̄is ea non nisi in festis vtit̄. q̄ discipuli
 sublimia non intellexerunt. nisi postq̄ dñs
 est glorificatus. **E**t vtit̄ ea sine alba. tempe
 oblacōis & electionis tñ. sic statuit. 303m̄

Ad hoc dyacono cum ordinat tradit
sub certis verbis stola et codex euangelij q̄
res et verba sunt huius sacri substantia certa
sunt de solemnitate Ideo aut stolam accipit
q̄ euangelij quod p̄ xpi iugum figatur lec
turus est. Hoc officio utit̄ qui corpus et san
guinem xpi discrete dispensat. et qui ad ora
dum et vigiland̄ sui exemplo alios hortat̄.

Xp̄us vero hoc officium exercuit. q̄n post
cenam sacram corporis et sanguinis sui. pp̄is
manibus discipulis dispensauit. et itez q̄n
ap̄los hortatus est ad orand̄ dicens. **Vigi**
late et orate etc. Et q̄n euangelij p̄dicauit.

Sacerdotalis ordinis institutio
a veteri lege exordium sumpsit
Dñs namq̄ legit̄ precepisse moysi. **Applica**
inquit fr̄em tuū aaron ad te cū filijs suis de
medio filiorū isrl̄ ut sacerdotio in fungant̄
Vixit ergo moyses aaron in maiore sacer
dotem. filios vero illius in minores. **V**nde
pp̄ba inquit. **M**oyses et aaron in sacerdoti
bus eius. **P**rimi et sumi inter sacerdotes
fuerunt. ip̄e tñ moyses prior fuit q̄ aaron
ordine. et maior administracōe. hinc est q̄
moyses illum instruebat. et tanq̄ minores
redarguebat. h̄ quo ad consecracōez sacdo
talem pares fuerunt. **M**oyses aut̄ non offe
rebat hostias h̄ solum vota p̄ pp̄lo. **A**nte
legem etiam sacerdotes fuisse legunt̄. vñd̄
melchisedech iustus sacerdos dei altissimi
legit̄ extitisse. cui decimas ex oibus spolijs
abraam tanq̄ sacerdoti p̄soluit. **E**rant aut̄
multi minores sacerdotes quos cananeos
omani appellabant. **E**t vnus erat sumus
sacerdos. quem vocabant specialit̄ arabaz
chū. **S**ed et dauid. xxiiij. sumos sacerdotes in
stituit. xvi. de eleazar. et viij. de p̄thamar.
quibus tñ oibus vnū prefecit. quē statuit
p̄ncipem sacerdotū. et singulis p̄ sortē vicis
sue diuisit ebdomas quas octaua puenit
abie. de cuius gñe zacharias p̄ ioh̄is bap̄ti
ste descendit. **I**n nouo q̄ testa xp̄us maio
res et minores sacerdotes cōstituit. viz. xij.
ap̄los. et lxxij. discipulos. p̄ ap̄los electos.
quos p̄mittebat binos in oēm ciuitatem et
locum quo erat ip̄e venturus. **H**ic enī de
p̄ moysen sumos pontifices regendis pp̄lis
in lege prefecit. et ad eoz societatis et opis
ad iuuamētū sequētis ordinis viros et scōe

dignitatis elegit. **N**am in eleazaro et p̄tha
mar filijs aaron p̄ne transfudit plenitudi
nis habundantiā. ut ad ostias saluatares et
frequentiores officij sacra mysteriū sufficēt
sacerdotū. **E**t sicut in heremo p̄. lxx. viroz
prudētū mentes moysi spiritū pp̄gavit.
quibus ille vsus in pp̄lo innūabiles mul
titudines facile gubnari. **S**ic et xp̄us ap̄lis
suis discipulos addidit. quibus illi totum
orbem sanctis p̄dicacōibus repleuerit. sic h̄
et alia in pontificali sub ordinacōe sacerdotis
h̄ntur. **A**p̄loy itaq̄ vices maiores obtinēt
sacerdotes. et ep̄i qui dicunt̄ sumi discipuloz
vero minoz. et presb̄i. **P**et̄z aut̄ q̄i in sumū
elegit. ei p̄ omnibus clauēs regni celoꝝ tra
dens. et ip̄m p̄ ceteris ponens caput et fidei
fundamentū inquiens. **T**u es pet̄. et sup̄ h̄
pet̄. edī. ec. me. iuxta illud pp̄he. **P**ro p̄ribus
tuis nati sunt tibi filij etc. **A**p̄li vero ep̄os
presb̄ros et leuitas ordinauerit. sic in p̄heio
huius partis dictū est. **S**acerdotes ergo sūt
successores. lxx. viroz quibus dñs moysi spi
ritum pp̄gavit. et lxx. discipuloz. sicut ep̄i
sunt vicarij moysi et ap̄loy. **C**eterz p̄sido.
presb̄i grece. latine senior interpretat̄. non mō
p̄ etate vel decrepita senectute. h̄ p̄pter ho
norez et dignitatē quā acceperit. **S**enectus
enī venerabilis est. et canē sunt sensus hoīs
vnde dñs inquit ad moysen. **C**ongrega in
lxx. viros de senioribz israhel. quos tu no
sti q̄ senes sint pp̄li et m̄gri. **P**resb̄i quem
sm̄ hiero. nomen est etatis. **E**p̄s v̄ dignita
tis. **P**orro sicut in li. nūoz le. moysi preci
p̄itur ut eligat presb̄ros. et seniores. vnde
in p̄uer. d. **G**loria senū est canicies. hec vō
canicies sapiāz designat. de qua scriptū est
Canicies hoīm prudentia est. cunq̄ non gē
ris. et eo amplius annis ab adam vsq̄ ad
abraam vixisse hoies legamus. nullus aliū
primus appellatus est presb̄r. et senior. nisi
abraam. qui multo p̄uicioribus annis
vixisse conuincit̄. **N**on ergo p̄pter decrepita
etatem. h̄ p̄pter sapiāz presb̄ri nominant̄.
Hinc est q̄ illi duo iudices qui falso iudica
uerunt susannaz presb̄i vocati sunt. q̄ aut̄
presb̄i nunc nuncupant̄. olim p̄ncipes pp̄li
ut chore dathan et abiron vel m̄gratus aut
m̄gr templi. ut nicodemus et gamaliel dice
bant. **D**icit̄ aut̄ presb̄r q̄i alijs viuendi pre
bens iter. vel prebens beatum iter viz pp̄lo

24

de exiliis mundi ad patriam paradisi. De presbitero etiam sub ti. de episcopo dicitur. **Sacerdos** vero antistes dicitur est. quod ante stat et supra se in ecclesia nullum habet. Dicitur quod sacerdos a sacrificando. quod consecrat et sanctificat. Unde etiam dicitur sacerdos. qui sacra datus. vel sacer dux. ut ait Beda. et Gregorius in pastoralis libri. xvii. c. **Sacerdos** etiam dicitur iusticie cultor. iuxta illud. Cuius merito quis nos sacerdos appellat. In plerisque locis sacerdotes capellani vocantur. Nam antiquitus reges francie ad bella procedentes. cappam beati martini secum portabant. que sub quodam tentorio sua batue. quod ab ipsa cappa dicitur est capella. et clerici in quorum custodia ipsa capella erat. inde capellani dicebantur et consequenter ab ipsis ad cunctos sacerdotes nomen illud in quibusdam regionibus est transfusum. Sunt etiam qui dicunt. quod antiquitus in expeditionibus in tentoriis habebant domuncule de pellibus caprarum superstructe in quibus missas celebrabant et inde capelle nomen tractum est. Sacerdotes vero gentiliu flammis dicebantur. sicut in prophetia huius partis dicitur est. Presbiteri vices gerunt ediliu. qui apud gentiles fuisse noscuntur. Hanc sicut canonice tradicio presbiteri cum ordinat episcopo eum benedicente. et manu benedictionis super caput eius tenente. et omnes presbiteri qui presentes sunt manus suas iuxta manus episcopi teneant super caput illius spiritum sanctum invocantes. que manus impositio operum sancti spiritus exercitacionis significat. Nam per caput mens accipitur. per digitos spiritus sancti dona. per manus opera figurantur. **Quare** autem fit manus impositio cum facta fuerit. cum in diaconum ordinaretur. dicitur sub ti. de diacono. **Ungunt** etiam manus presbiteri oleo in sui ordinacione. de quo in parte prima sub ti. de unctionibus dicitur est. **Sacerdotes** vicem gerunt christi. dum pro peccatis. obsecrant et pro patriam reconciliant. peccatores. mediatores enim sunt inter deum et homines. prout in ti. plenius ostendit. **Di** stolam super utrumque humerum accipiunt. ut ex hoc seipsum iusticie esse munitos intelligant prout in sequenti parte sub ti. de stola dicitur. **Accipiunt** quoque de manu pontificis calicem cum vino et patenam cum ostia quatenus his instrumentis. preter se accepisse cognoscant placabiles ostias. et corpus et sanguinem christi offerendi. unde

episcopus hec tribuens dicit. **Accipite** preter offerre sacrificium deo missamque celebrandi. tam pro vivis quam pro defunctis in nomine domini. **Hoc** ordine nullus in ecclesia celsior est episcopo. tamen quodammodo supradicta est preter. sicut in primo ti. dicitur. et in huius partis prophetia tractum est. ne si eadem preter passim penes omnes sit obvia solvatur et scandalum generet. **Non** autem vacat a ministerio quod ordinator ordinatum in sacerdotem communicans osculat. **Diaconus** vero vel subdiaconus ordinati communicantes osculantur manu ordinatis. **Ratio** divinitatis est. **Primo** ut per hoc ordinum notetur distinctio. prout in iii. parte sub ti. de omni unicatione sacri dicitur. **Secundo** quod pontifex osculando sacerdotem. denotat quod ille ad equalitatem ordinis recipit quantum ad sacramentum eucaristie consecrando. quod est sacramentum amoris. quod per osculum significat. **Diaconus** vero et subdiaconus non recipiant ad talem equalitatem. sed ad imitacionem boni operacionis. que ex caritate procedit. et quod sicut Gregorius per manus osculum designat. **Hanc** et qui in presbiterum ordinatur. traduntur sub certis verbis. stola et calix cum patena. et etiam inungitur quod res et verba sunt huiusmodi sacri substantia. cetera vero precedentia et sequentia de solennitate sunt. **Porro** sicut ait beatus Augustinus. sacerdotes scire debent libros sacrorum sive missale. lectionarium. antiphonarium. baptisterium. computum. canones penitenciales. psalterium. omelias per circuitum anni diebus dominicis. et festiviis aptas. ex quibus omnibus si unum de fuerit sacerdotis nomen vix in eo constabit. **Magnus** etiam disponitur inquit. **Substantia** summi sacerdotis sunt eloquia divinitus tradita. et vera disciplina seu scientia divinitus scripta et propheta. **Tu** sciam repulisti. et ego te repetam. ne sacerdotio in fungaris. non debent enim discere que ex officio alios debent docere. **De** premissis vero libris et omeliis in prophetia. vi. partis dicitur. **Item** qui sint canones penitenciales. et utrum sacerdos penitencias in illis diffinitas valeat moderari. et que sacerdotes scire oportet diximus in aureo repertorio nostro sub ti. de pe. et remi. de computo in finali parte dicemus. **Hoc** officium christus exercuit quando post cenam panem et vinum in corpus et sanguinem suum divina virtute convertit. dicitur. **Accipite** et comedite. hoc est corpus

meum. **Ex**cellentius q̄ hoc officio vsus
est cum pro peccatis hūani generis seipm
in ara crucis obrulit p̄ri. **I**dem ep̄s sac̄dos
et hostia et ad hec gloriosus implet dum se
dens ad dextram p̄ris interpellat p̄ nobis.

De ep̄o
Propterea que sp̄aliter officio
ep̄ali incumbunt ep̄atus int̄ or
dines in sacris canonibus onumerat. **E**p̄i
aut̄ nō plus sonat oneris q̄ honoris. **N**ā
ep̄us grece. sup̄intendens in̄pretat̄ latine.
speculatoris officium gerens. **N**am ip̄s
in ec̄cia speculator dicitur est. iux̄ quod dñs
inquit p̄p̄he. **F**iliū hom̄is speculatorem dedi
te domui israhel. ut plebi sibi om̄isse nō ne
gligenter incumbat. s̄ vitam et mores eor̄
et cuncta diligēt̄ prospiciat. **Q**uia ergo
ep̄us speculator est. ideo ex institucōe cle
tis. cathedra siue locus eius in ec̄cia altior
est. ut sup̄intendat et ip̄m custodiat. oēs q̄
conspiciat et illū cuncti sic vineatori altior
locus est pro vinea custodienda ob hoc in
quit ap̄lus. qui ep̄atū desiderat bonū op̄
desiderat. non dixit honorem. s̄ opus. qm̄
ep̄us non tam ut p̄sit q̄ntū ut prosit eligit.
Cursus faldistorum ep̄i sp̄ualem iuris
dicitur annexam pontificali dignitati de
signat. quam exercē diffiniendo non d̄ nisi
pro tribunali sedens. quod probat̄ ex verb̄
dñi dicentis in euangelio **S**up̄ cathedram
moysi sedent scrib̄ et pharisei. qui dixerūt
facite etc. **P**er scabellum v̄o temporalis p̄as
significat que subiecta esse debz sp̄uali sicut
probat̄ gelasius ip̄ et inno. iij. in sua ep̄la
decretali et a sp̄uali p̄ disciplinā correccōis
oculcat̄. qm̄ vero exorbitat p̄ peccatū. vnde
p̄. **D**onec ponam inimicos tuos. sca. pe.
tuor̄. **P**ontifex vero p̄nceps sacerdotū est.
quasi pons et via sequentiū fact̄. **I**p̄e etiaz
sūmus sacerdos ip̄e etiaz pontifex maxim̄
nuncupat̄. ut p̄missū est. **I**p̄e nanq̄ efficit
sacerdotes atq̄ leuitas. **I**p̄e officia et ec̄cia
sticos ordines distribuit et disponit et p̄or
dinat̄ est in cunctis. **I**p̄e qd̄ vn̄quisq̄ fa
cere debeat oñdit. **A**ntea aut̄ pontifices et
reges erant. put̄ tactum est in p̄ma parte
sub ti. de conse. **M**aior enim hec erat osue
tudo. ut rex et sacerdos et pontifex esset. vñ
et romani imperatores pontifices dicebantur
Dicit etiam presul. qm̄ in concilio presidet

Dicit etiam antistes q̄ ante alios stans p̄
minet ip̄lo. vel ab anti. qd̄ est s̄ qm̄ h̄ereticus
dicit. ut pastor lupis. **O**rdo ep̄alis vñ
p̄cessit dicitur est in p̄hemio huius partis
Sane consecratio ep̄alis in q̄ sp̄s sanctus
digne sumendi dat̄ semp̄ in die dñica et hora
tercia sit. qm̄ ep̄i vicem ap̄loz obtinent qui
bus in die pent̄. et hora tercia sp̄s sanctus
datus est non tñ p̄ q̄s in ep̄m consecrari die
illa q̄ in presb̄itey ordinat̄. s̄ et iux̄ canonū
statuta ep̄us cum ordinat̄ comprouinciales
ep̄i ouenire dñt cum metropolitano. et duo
ep̄i ponant et teneant euangeliōz codicem
sup̄ caput et ceruicē eius siue sup̄ humeros
vno sup̄ eum fundent b̄ndictionē. reliq̄ v̄o
omnes ep̄i qui assunt. manibus suis caput
eius tangant. **S**iquidem tenet̄ liber super
caput ei. **P**rimo ut dñs firmet euangeliū
in corde ipsius. **S**ecundo ut p̄ hoc intel
ligat cui labori et oneri subiciat̄. q̄ omē qd̄
hic eminet. et om̄is prelat̄ plus meroribz
q̄ honoribus gaudeat. **T**ercio ad notand̄
q̄ pondus euangelice predicacōis cum cir
cumquaq̄ ferre pigre non debz. **Q**uarto ad
monendum illum ut magis solito iugo s̄b
iciat et obediat euangelico. **T**rium aut̄
ep̄oz ad minus computato metropolitano
p̄ntia req̄rit̄ rōne et exemplo. **R**ōne. ne tñ
b̄ntium videat̄ frutue prestitum ut p̄ illo
pariter p̄ces ad deum effundant. **E**xemplo
q̄ et iacobz frater dñi a petro iacobo et ioh̄e
ap̄lis ordinatus est ep̄s hierosolimitanus.
Manus vero impositio sumpsit exordium
ab ysaac qui dum iacob benedixit imposuit
sibi manū. et moyses iosue. cum eum ip̄lo
prefecit. et dñs ap̄lis cum eos p̄ncipes mōi
constituit. **S**ed et ipsi ap̄li p̄ manus impositi
tionem sp̄s sanctū dederunt. **D**e manz im
positione dicitur est sub titulo de d̄pacono.
Ceterz circa ep̄i ordinacōz sciendum est q̄
ip̄e sabbato hora vesptina examināt̄ de mo
ribus et statu preterite vite vbi ter b̄ndicō
petitur. ut sancta trinitas in ordinacōe pre
esse monstret. **M**ane vero sequenti exami
nant̄ de futura ouersatione et fide ex primi
tiue ec̄cie institutiōe p̄pter suspectos in fide
moribus et conditione vngunt̄ caput ei
et manus. **D**e quo dicitur est in prima pte
sub ti. de conse. **D**einde vngunt̄ manus
eius et datur ei mitra in capite. in signū q̄

124
bñdictionem oim gentiũ dedit. & illi testam-
entum suum confirmavit sup caput eius
datur etiam ei baculus & anulus. de qbus
in sequenti pre dicit. Singula aut cum ppis
verbis tradunt & sũt que verba & capitis
& manũ vnctio. & pollicum confirmatio. ba-
culi & anuli atq; euagelij traditio. sũt huius
substantia sacri. cetera sunt solenitatis. De
euagelij & baculi traditione. & quare cõ-
secratus equũ album seu albis cooptum eq̃
tat. dictum est in predicto ti. de consecracõe
Consecrat aut epus inter eplam & euan-
gelium. nec p̃ die sue consecracõis ordines
celebrare. q̃ ipse tunc non celebrat. s; concele-
brat principalit̃ celebranti. pp̃. tñ qui ante
p̃mnum angelicum consecrat hec posset. q̃
ipse missay solenia pficit consecrat. Differt
aut inter ep̃os & sacerdotes. q̃ licet sex sint
que om̃ uniter ad omnes ptinet sacerdotes
viz cathecizare. baptizare. predicare conficẽ
soluere. ac ligare. tñ ad pontificem nouem
spectant. scz clericos ordinare. virgines bñ
dicere. pontifices consecrare. manũ imponẽ
basilicas dedicare. degradandos deponẽ.
sinodos celebrare. crisma conficẽ. vestes &
vasa sacrare. **S**unt & alia que ad officiu
ep̃ale ptinent. puta in fronte crismare bene-
dictionẽ ante pacem dare & similia. **V**er-
tñ & maiores & minores sacerdotes om̃unẽ
in quibũdam vicem gerunt sũmi pontificis
& xpi. dum viz p̃ peccatis obsecrant. & per
pniam reconciliant peccatores. vñd apl̃us
Deus erat in xpo m̃m sibi reconcilians. &
posuit in nobis verbum reconciliacõis. ob-
secramus ergo p̃ xpo reconciliamĩ deo. **M**e-
diatores enim sunt sacerdotes inter deũ &
homines. dum & precepta dei pp̃lo deferũt
predicando. & vota ppli deo porigũt suppli-
cando quo circa tales dñt existerẽ. vt & deo
grati & homib; sint accepti. **N**am vt ait
alexander pp̃. xpi sacerdotes q̃nto digniores
fuerint. tanto faciliũ in nãitatibus ppli pro
quibus clamant exaudiunt. & sic dicit apl̃s
Mediator non vnus & discordes reconci-
liare non p̃. qui simul vtriusq; societatis
amicitiẽ vinculo non est concors. **S**i enĩ
is qui displicet ad intercedendũ mittit. irati
animus ad deteriora puocat. **E**pus q̃ &
sacerdos nomine presbri intelligunt. sic p̃
ex his que ad t̃p̃rũ apl̃s scripsit. qui eundẽ

xx
& ep̃m & presbri noiauit. **Q**u aut idem sit
ep̃us & presbri. multis r̃onibus compbat̃.
Presbri a filijs aaron in veteri testa. sump-
lerunt exordium. **E**pi vero ab ip̃o aaron.
qui vero tunc vocabant̃ sacerdotes. nunc
presbri dicunt̃. qui tunc p̃ncipes sac̃dotum
nunc nomiant̃. **H**oc aut ideo diuersa sunt
vocabula. vt ep̃s non dicat̃ presbri. vel cõ
qm̃ antiquitus q̃n pietati studebant p̃s bri.
in omni loco ordinabant̃. & apud iudeos q̃
pp̃lo preerant presbri dicebant̃. hoc nomen
honoris accipientes. vocabant̃ etiã ep̃i ab
illo ope quod implere videbant̃. eoq; confi-
derate habebant. q̃cunq; ad pietatis cultũ
fuerant constituta. **H**inc etiã hiero. sic ait.
Olim idem presbri qui & ep̃us. & anteq̃m
d̃p̃aboli instinctu studia sue dissensioes. in
religiõẽ fierent & diceret̃ in pplis. ergo ego
sum pauli. & ego sum apollo. ego cephe cõ-
muni presbriõz concilio ecclie gubernabant̃
Postq; aut vñquisq; eos quos baptizauit
suos esse putabat. non xpi in toto orbe
decretum est. vt vnus de presbriis suppone-
retur. **E**pi ergo nouerunt se magis consue-
tudine q̃ dispensacõẽ dñice veritatis pre-
s briis esse maiores. **A**ug. vero dicit q̃m̃q;
hm̃ vocabula que vsus obrinuit. ep̃us sit
presbri maior. aug. tñ minor. hiero. est. h̃
officium xpus exercuit. q̃n manus sup capi-
ta discipuloz leuans. eis bñdixit dicẽ. **A**cci-
pite sp̃m̃ sc̃m q̃ remittitis p̃cãa r̃mittũt̃ eis

Incipit liber tercius de indumentis
seu ornamentis ecclie sacerdotũ. atq;
pontificum & alioz ministroz. **Rub.**

Retudiano
vsu non est ve-
stibus sacris
utendum. **A**d
notandum. q̃
sicut miracõez
habitus sc̃m
lram facimus.
Ita & hm̃ sp̃m
agamus. **N**on

ergo cum vestibus om̃unis vite vsu pollu-
tis in sanctalanãtoz ingrediam̃. s; cum con-
scientia munda & vestib; mundis & sacris
deo sacra tractemus. **V**ñ stephanus pp̃. sta-
tuit sacris vestibus non nisi in eccliasiacis &
deo dignis officijs vri. **Et ezech. xliij. Non**